

בית משפט השלום בירושלים

ת"א 2601-07 ברכה ברוכים נ' בנק ישראל ואח'

בפני כב' השופטת יעל ייטב

התובעת

ברכה ברוכים

ע"י ב"כ עו"ד אבי שינדלר ואח'

נגד

הנתבעים

1. בנק ישראל
2. "הראל" חברה לביטוח בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד אמיר ליאון
3. עמישב שירותים בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד עודד גיל
4. "שירביט" חברה לביטוח בע"מ
ע"י ב"כ עו"ד ירון יידוב

ספרות:

ירון אליאס, דיני ביטוח (מהדורה שנייה, 2009)

מיני-רציו:

* גוף המבצע עבודות ניקיון חב בחובת זהירות, מושגית וקונקרטי, ובגדרה חלה עליו החובה לצפות שכתמי מים וסבון הנותרים על גבי רצפה או מדרגות הם מפגע העלול לגרום להחלקה ולפגיעה.

* נזיקין – אחריות – חברת ביטוח

* נזיקין – אחריות – בחינתה

* ראיות – עדות – בחינתה

* נזיקין – אחריות – חלוקתה

התובעת נפגעה בדרכה מעבודתה לעבר רכבה שחנה בחניון תת קרקעי שבמקום עבודתה. על פי המתואר בכתב התביעה, אירעה התאונה בשעה שהתובעת ירדה במדרגות והחליקה על כתם מים וסבון שהיה עליהן. בעקבות החלקה "עפה" התובעת במורד המדרגות והוטחה בחוזקה ארצה תוך שבירת פרק הירך.

בית המשפט פסק כלהלן:

לתאונה שאירעה לתובעת לא היו עדים, ועל כן עדותה של התובעת אודות נסיבות התאונה הינה עדות יחידה.

בנסיבות העניין יש לאמץ את התרשמותה של התובעת ולקבוע כי המים והסבון נשפכו מדלי שהוביל עובד הניקיון, לשם ניקוי המעקה או לשם ביצוע עבודת ניקיון כלשהי במקום אחר, ולא כתוצאה משטיפת המדרגות והשארית מים על גביהן.

הגורם להחלקתה של התובעת במדרגות הם המים והסבון שנותרו על גרם המדרגות. האחריות במישור הנזיקי מוטלת בראש ובראשונה על עמישב, המופקדת על הניקיון במקום. מדובר במתחם סגור, ואין להניח שעבודות ניקיון יבוצעו על ידי גורמי חוץ או על ידי אנשי המעביד בשעה שעמישב היא המופקדת על הניקיון במקום.

גוף המבצע עבודות ניקיון חב בחובת זהירות, מושגית וקונקרטית, ובגדרה חלה עליו החובה לצפות שכתמי מים וסבון הנותרים על גבי הצפה או מדרגות הם מפגע העלול לגרום להחלקה ולפציעה, כפי שאירע בענייננו. לפיכך מוטלת על עמישב האחריות לנזקי התובעת.

המעביד או המחזיק במקרקעין אינם יכולים לצאת ידי חובתם באמצעות העברת האחריות במלואה לאחר. על מעביד חלה חובה מוגברת כלפי עובדיו, להבטיח להם סביבת עבודה בטוחה. גם על המחזיק במקרקעין חלה החובה כלפי הבאים בשעריו. האחריות במישור הנזיקי מוטלת אפוא גם על המעביד, שהוא מעבידה של התובעת, שהוא גם המחזיק במקרקעין.

אשר לחלוקת האחריות במישור הנזיקי בין המעביד לבין עמישב, כפי שנפסק, המבחן לקביעת שיעור ההשתתפות בין מעוולים במשותף, על פי סעיף 84 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], הוא "מידת האחריות" של כל אחד מהמעוולים לנזק. מידת האחריות נבחנת על פי מידת האשמה ההדדית ומשקלה היחסי של התנהגות כל אחד מן הצדדים באשם לגרימת הנזק.

בהסכם ההתקשרות בין הצדדים סיכמו המעביד ועמישב כי האחריות לנקיטת אמצעי הבטיחות כנגד הסכנה הטמונה בעבודות הניקיון מוטלת על עמישב. יחד עם זאת ניתן ללמוד מהוראות ההסכם וכן מהעדויות, שלמפקחים מטעם המעביד נותרה הסמכות לפקח על ביצוע העבודות, אף להורות על ביצוע מטלות ועבודות ניקיון שונות.

חלקה של עמישב באחריות במישור הנזיקי גבוה מחלקו של המעביד, שכן המים והסבון הושארו במדרגות על ידי עובד של עמישב, והיא זו שהייתה האחראית לנקיטת אמצעי זהירות. חלקו של המעביד היה בפיקוח בלבד. יש לקבוע שאחריותו של המעביד במישור הנזיקי היא בשיעור של 20% בעוד שאחריותה של עמישב היא בשיעור של 80%.

אין זה סביר שהמעביד, אשר ביקש להבטיח קיומו של ביטוח גורף יאלץ להפעיל שתי פוליסות ביטוח (או שלוש), ויהיה מיוצג בהליך זה באמצעות שתי חברות ביטוח, האחת בשל אחריותו האישית באמצעות מבטחתו, והשנייה בשל אחריות שלוחית באמצעות המבטח של עמישב. אין כל עיגון בהסכם לתוצאה שכזו. נהפוך הוא, ניתן ללמוד מהוראות ההסכם שהצדדים בקשו להימנע מהתוצאה האמורה. גם במישור החוזי הייתה האחריות לנזקי התובעת מוטלת על עמישב, מכוח ההסכמים שבין הצדדים. נסיבות יש לקבוע שהפוליסה הרלוונטית בענייננו היא פוליסה המבטחת מפני סיכונים לצד שלישי. המבטחת הרלוונטית הינה שירביט אשר ביטחה את עמישב בביטוח האמור בשנת התאונה.

הביטוח מפני סיכונים לצד שלישי בשירביט חל גם על חיוביה החוזיים של עמישב כלפי המעביד, ולכן גם על אחריות המעביד, כפי שנקבעה בפסק הדין.

אין לקבוע כי קיימים בענייננו כפלי ביטוח.

פסק דין

מבוא

1. התובעת, ילידת 5.2.65, נפגעה ביום 6.9.05 בדרכה מעבודתה לעבר רכבה שחנה בחניון תת קרקעי שבמקום עבודתה (להלן - "התאונה"). על פי המתואר בכתב התביעה, אירעה התאונה בשעה שהתובעת ירדה במדרגות והחליקה על כתם מים וסבון שהיה עליהן. בעקבות ההחלקה "עפה" התובעת במורד המדרגות והוטחה בחוזקה ארצה תוך שבירת פרק הירך.
2. ביום 3.11.09 הגיעו הצדדים להסכם פשרה אשר קיבל תוקף של פסק דין חלקי. על פי הסכם הפשרה שולם לתובעת סכום של 101,418 ₪ לסילוק סופי ומלא של כל תביעותיה בגין התאונה. בהתאם להסכמה בין הצדדים נותר לדון בחלוקת האחריות בין הצדדים הנותרים, הנתבעים, הצדדים השלישיים, והצד הרביעי.
3. נתבע 1 – בנק ישראל - היה המעביד של התובעת במועד התאונה (להלן - "המעביד"). נתבעת 2 הייתה במועד התאונה חברת הביטוח אשר ביטחה את המעביד (להלן - "הראל"). נתבעת 3 - הייתה במועד התאונה חברה המספקת למעביד שירותי ניקיון שהתבצעו גם במקום התאונה (להלן - "עמישב"). הנתבעת 4 הייתה חברת הביטוח אשר על פי הנטען ביטחה את עמישב בעת התרחשות התאונה (להלן - "שירביט").
4. המעביד והראל שלחו הודעת צד ג' לעמישב ולחברות הביטוח איילון (להלן - "איילון") ושירביט. עמישב ואיילון שלחו הודעת צד ג' לשירביט. שירביט שלחה הודעת צד ד' לאיילון.
5. המחלוקות שנתרו להכרעה בין הצדדים הינן בתחום הניקי, בתחום החוזי, ובתחום הביטוחי.

תמצית טענות הצדדים

טענות המעביד והראל

6. תמצית טענתם של המעביד ושל הראל היא כי התאונה אירעה בשל החלקתה של התובעת על מים וסבון שהיו על גרם המדרגות, ולא בשל כל ליקוי בטיחותי. נטען שאף אם היה ליקוי בטיחותי, אין לו קשר סיבתי לתאונה. עוד נטען כי המים והסבון שהיו על המדרגות נותרו שם בעקבות עבודות הניקיון שביצעה עמישב עבור המעביד במסגרת הסכם ההתקשרות ביניהם.
7. המעביד והראל טענו כי על פי דיני הנזיקין לא חב המעביד באחריות לנזקי התובעת, ואולם גם אם יימצא שהוא חייב, מכוח ההסכם בין המעביד לבין עמישב, על עמישב לשאת במלוא סכום הפיצוי ללא קשר לכיסוי הביטוחי.
8. אשר לכיסוי הביטוחי טענו המעביד והראל שככל שיקבע שעליהם לשאת בחבות – קיים כיסוי ביטוחי לחבות אצל שירביט ו/או אצל איילון. לסיכומים צירפו הנתבעים את הנספח להסכם מיום 28.4.05 שבו אישרה שירביט כי החל מיום 1.1.05 עד יום 31.12.05 היא ערכה על שם עמישב את הביטוחים בהתאם לאמור בסעיף 12 להסכם. כמו כן צירפו המעביד והראל את פוליסת הביטוח של איילון.

טענות עמישב ואיילון

9. טענת עמישב ואיילון, אחראי המעביד לתאונה שאירעה לתובעת. נטען שקיימת הודאת בעל דין שכן שני העדים מטעמו של המעביד העידו כי לא הייתה התרשלות בהתנהגות עמישב, וכי אין להם כל טענה מקצועית נגדה בקשר עם התאונה. עוד טענו כי לפי ההסכם בין עמישב לבין המעביד, תהיה לעמישב אחריות לנזק שיגרם עקב ביצוע עבודות, וכיוון שהתאונה לא נגרמה עקב ביצוע העבודות – אין למעביד כל עילת תביעה נגד עמישב.
10. עמישב ואיילון הוסיפו וטענו כי הסיבה לתאונה הייתה שילוב של רשלנות תורמת מצד התובעת ושל ליקויים במבנה המדרגות, שמקורם בהתרשלות המעביד אשר לא התקין על גבי המדרגות פסים למניעת החלקה.
11. אשר לכיסוי הביטוחי טענו עמישב ואיילון כי במועד התאונה הייתה עמישב מבוטחת על ידי שירביט, הן בביטוח אחריות מקצועית והן בביטוח צד ג'. פוליסת הביטוח הייתה בתוקף בעת התאונה ועמישב זכאית לכיסוי ביטוחי הן על פי פרק האחריות המקצועית והן על פי פרק חבות צד ג'.

טענות שירביט

12. טענת שירביט, הליקויים במדרגות ובתאורה, וכן באחזקתם, הם שגרמו לתאונה, וכיוון שעמישב לא התרשלה אין לשירביט כל אחריות לתאונה. עוד טענה שירביט כי אף אם תתקבל הגרסה שלפיה החליקה התובעת במדרגות בגין כתם של מים וסבון, כתם זה לא קשור לעבודות שביצעה עמישב במקום.
13. שירביט הוסיפה וטענה כי לפי דוח פגיעה שהכין המעביד על יסוד בדיקתו את נסיבות התאונה, ולפי עדויות העדים שהעידו מטעמו, אין קשר סיבתי בין שטיפת המדרגות שנעשתה ביום שקדם לתאונה לבין החלקתה של התובעת. נטען שהדוח מהווה הודאת בעל דין שיש בה ויתור, השתק ומניעות מלטעון כל טענה אחרת הנוגדת עדויות אלה.
14. טענת שירביט כוונת ההסכם בין המעביד לבין עמישב הייתה, לכל היותר, כי עמישב תיקח על עצמה אחריות בגין מעשים ומחדלים הקשורים בביצוע עבודתה, לרבות אחריות שילוחית שתיוחס למעביד, אך לא בכל מקרה ולא כל אחריות שהיא, לרבות מצב שבו אין לעמישב אחריות כלל, או מצב שבו יש למעביד אחריות ישירה.
15. אשר לכיסוי הביטוחי טענה שירביט כי מהאישור לקיום ביטוחים עולה כי הביטוח הורחב לשפוי המעביד בגין אחריותו למעשי ו/או מחדלי עמישב, כלומר, אך ורק לאחריות שילוחית של המעביד לרשלנות של עמישב בביצוע עבודות הניקיון. אין באישור זה מתן כיסוי ביטוחי כלשהו לאחריות ישירה של המעביד בגין רשלנות, מעשים או מחדלים שלו.
16. עוד לעניין הכיסוי הביטוחי טענה שירביט כי הכיסוי הביטוחי אינו חל במקרה זה – שכן ביטוח האחריות המקצועית של עמישב בשירביט הסתיים ביום 31.12.05, וההודעה על מקרה הביטוח ניתנה על ידי עמישב ביום 26.4.06, בעוד שהתביעה נגד עמישב הוגשה ביום 14.2.07 – לאחר תום תקופת הביטוח. עוד נטען שהוכח שביטוח אחריות צד ג' אף

הוא לא חל. שירביט הדגישה כי לפי פוליסת הביטוח אין אפשרות לתחולה מקבילה של שני פרקי הביטוח.

17. לטענת שירביט אחריות עמישב בנסיבות העניין מכוסה על ידי פוליסת אחריות מקצועית שהוציאה איילון לעמישב – פוליסה שהייתה תקפה למועד הגשת התביעה וגם למועד התאריך הרטרואקטיבי שבה (1.1.95).

18. לחילופין טענה שירביט כי ככל שיוחלט שיש כיסוי ביטוחי לעמישב גם אצל שירביט – מדובר בכפל ביטוח. היחסיות בין הביטוחים היא- בפוליסת אחריות מקצועית: $1/3$ איילון ו- $2/3$ שירביט, בביטוח צד ג' : $1/2$ איילון ו- $1/2$ שירביט. כיוון שאין ראיות לכך שקיים סייג בפוליסת צד ג' של איילון בנוגע לאחריות מקצועית – בדומה לסייג שיש בפוליסה של שירביט – יחולו שתי הפוליסות של איילון במקביל. לשיטת הנתבעת 4 עומד כפל הביטוח על יחסיות של 40% שירביט ו- 60% איילון.

האחריות הנזיקית הראיות עדות התובעת

19. התובעת העידה, בתצהיר עדות ראשית על נסיבות התאונה כי " ... יצאתי ממקום עבודתי לעבר הקומה התחתונה בחניון התת-קרקעי בשטח הנתבע 1. במהלך ירידתי במדרגות הבטון שבקומה התחתונה המובילות לרכבי, החלקתי על כתם מים וסבון שהיה על המדרגות, נפלתי במורד המדרגות והוטחתי בחוזקה ארצה תוך שבירת פרק הירך השמאלי... בזמן שהייתי שרועה על המדרגות הבחנתי כי הן מוצפות בכתם של מים וסבון. גם בגדי הוכתמו בנוזל שהיה מצוי על המדרגות. בנוסף אציין כי התאורה במקום היתה עמומה. לאחר הנפילה גררתי עצמי לרכבי והתחלתי בנסיעה איטית לכיוון היציאה מהחניון. כאשר הגעתי לשער של שומר החניון הערתי לו כי החלקתי במורד המדרגות וכי יש לנקות את המקום כדי שאחרים לא יחליקו. הוא אמר לי שיטפל בזה." (סעיפים 3, 5-6).

20. לתצהיר צירפה התובעת תמונות של המדרגות והבהירה כי "התמונות המצורפות הן לאחר שבמדרגות בהן נפלתי ביצעו מס' תיקונים לרבות התקנת פסי האטה ובנוסף הותקן במקום תאורה בהירה יותר ואף טלפון פנימי שמקובע בקיר. כאשר חזרתי למקום עבודתי מחופשת המחלה הבחנתי כי התיקונים כבר בוצעו." (סעיף 4).

21. בדיון שהתקיים ביום 13.3.11 נחקרה התובעת בחקירה נגדית. במהלך החקירה השיבה לב"כ המעביד והראל כי הסיבה לנפילתה היו המים והסבון על המדרגות והדגישה כי זה לא היה כתם (עמ' 1 שורות 15-12), היינו כי כמות המים והסבון הייתה משמעותית. לשאלה מה עשתה לאחר הנפילה השיבה: "עליתי על המדרגות, וראיתי שאף אחד לא עוזר לי, הייתי צריכה לעזור לעצמית, התרוממתי. גררתי את עצמי לעבר הרכב, זה היה בחניון התחתון. יצאתי מהחניון, בדרך אמרתי לשומר שיש שם מים וינקו את זה." (עמ' 1 שורות 17-19).

22. התובעת אישרה שהיא מכירה את המדרגות היטב וכי היא עבדה בבנק כ-10 שנים לפני מועד התאונה. עוד אישרה כי לא הייתה בעיה מיוחדת במדרגות וכי היא פשוט החליקה (עמ' 2 שורות 6-1).

23. בתשובה לשאלות ב"כ עמישב אישרה התובעת כי בעת התאונה היא הייתה במקום בגפה וכי היא לא ראתה מישהו ששוטף את המדרגות (עמ' 2 שורות 9-12). עוד אישרה כי היא הייתה מסיימת את עבודתה תמיד באותה שעה (30: 15, 45: 15) וכי בכל השנים שיצאה מעבודתה וירדה במדרגות אל החניון מעולם לא ראתה ששוטפים אותן בשעה כזו (עמ' 2 שורות 13-17).
24. לב"כ שירביט אישרה התובעת שכאשר הגיעה לעבודתה בבוקר התאונה היא עלתה באותן המדרגות ולא היה שם מים וסבון. עוד אישרה כי לא עברה במדרגות במהלך יום העבודה וכי בבוקר לא ראתה מישהו ששוטף או מנקה את המדרגות (עמ' 3 שורות 4-11). התובעת סימנה על צילום המדרגות את המדרגה שעליה נפלה (מוצג נ/2) – המדרגה הרביעית מלמטה (עמ' 3 שורות 16-17).
25. עולה מחקירתה של התובעת כי ההליכה ממקום העבודה לחניון אורכת כ- 5-6 דקות וכי ביום התאונה החתימה את כרטיס היציאה בשעה 14: 33. על פי הסברה, בעת התאונה הייתה התובעת בשנת הנקה והייתה זכאית לצאת מעבודתה בשעה מוקדמת. (עמ' 3 שורות 20-31).
26. על השאלה האם היא חונה במקום קבוע השיבה "בערך" (עמ' 4 שורות 4-5). עוד השיבה כי היא לא ראתה מישהו ששוטף את המקום וגם לא ראתה כתם מים "שבועיים קודם ראיתי, כמעט נפלתי באותו מקום ושבתי את הראש" (עמ' 4 שורות 6-9).
27. אשר למים ולסבון שהיו על הרצפה השיבה התובעת כי נראה לה שמישהו עבר במקום עם דלי והמים נשפכו ממנו (עמ' 4 שורה 14). לשאלה כיצד היא יודעת שהיה סבון השיבה "אחרי שנפלתי היה לי ריח של סבון מהחצאית, בהתחלה חשתי שזה שמן." (עמ' 4 שורה 20). כשעומתה עם כך שבטופס של הביטוח הלאומי נכתב שהחליקה על משטח שומני השיבה "חשתי שזה שמן. הטופס לא נכתב על ידי. אני לא זוכרת אם זה היה בעקבות הדברים שאמרתי, כנראה שכן. חלפו שש שנים". התובעת שבה והסבירה שבתחילה חשבה שמדובר בכתם שמן ואולם מאוחר יותר התברר שמדובר במים ובסבון (עמ' 4 שורות 23-27). לשאלה מדוע לא ראתה את המים והסבון בעת שירדה במדרגות, השיבה "כי מיהרתי הביתה, היתה לי תינוקת ומיהרתי להוציא אותה מהמעון." וכשנשאלה האם זה יכול להיות בגלל התאורה השיבה "יכול להיות, זה לא היה חשוך, אם הייתי יורדת לאט הייתי רואה שיש שם מים וסבון." (עמ' 5 שורות 10-12).

עדות מר סימון אילוז – מטעם המעביד והראל

28. בתצהיר עדות ראשית העיד מר סימון אילוז – העובד כמפקח על ניקיון ערב אצל המעביד, ואשר שימש בתפקיד זה גם ביום התאונה, כי "בסמוך לאחר האירוע, נשוא התביעה, קיבלתי הודעה לפינו ארע, ככל הנראה, אירוע נפילה במדרגות המובילות לחניון. מיד יצאתי למקום לבדוק האם קיים מפגע כלשהו. בהגיעי למקום מצאתי טיפות מים בשקעורית קטנה במשטח המדרגות. ערכתי בדיקה מקיפה ולא מצאתי כל מפגע שהוא במקום." (סעיפים 2-4).

29. עוד ציין כי לפי הנהלים נעשית שטיפת המדרגות תמיד בשעות אחר הצהריים ולא במהלך יום העבודה (סעיף 5). העד הוסיף כי "באופן כללי ניקוי המדרגות בוצע, במועדים הרלבנטיים וגם היום, מספר פעמים בשבוע, אם בטיטוא המדרגות, כשעל פי הנחיות הניקוי אמור להתבצע לאחר השעה 16:30. שטיפת המדרגות היום מבוצעת בימי שישי בלבד." (סעיף 6). העד ציין כי במועד הרלוונטי בוצע ניקיון המדרגות על ידי עמישב (סעיף 7).
30. בחקירה הנגדית לב"כ עמישב השיב מר אילוז כי משמרת אחר הצהריים מתחילה בשעה 13:30 (עמ' 5 שורות 23-24). לשאלה אם הגיע למקום זמן קצר לאחר המקרה השיב "כן, יכול להיות יותר מאוחר, עברו שנים." והוסיף "התקשרו אלי ביטחון ויצאתי למקום." (עמ' 5 שורות 26-28). משנשאל על כך שלא מצא מפגע במקום התאונה השיב "ציינתי בתצהיר, היתה שקעוררית, גומחה עם כמה טיפות של מים. הרי חדר מדרגות לא מרוצף ויש כמה גומחות בבטון, כמו חניון מדרגות. זה לא ריצוף. באחת הגומחות היו כמה טיפות, זה מה שראיתי." (עמ' 5 שורות 30-32).
31. לשאלה האם בתקופה שבה אירעה התאונה נשטפו המדרגות פעם בשבוע ביום שישי השיב "בדרך כלל, כן. יש לנו קרוב ל-27 עובדים, חלק לא באים, לפעמים אנו מפנים אותם לכל מיני עבודות. אם יש לנו עובדים מיותרים, הם מנקים כמה פעמים ואם אין עובדים זה מתבצע פעם אחת. ביום שישי יש עובדים קבועים שמגיעים לחינוכים." (עמ' 6 שורות 5-7).
32. מר אילוז הסביר כי אין לו קשר ישיר לעובדים, הוא מדבר עם המפקחות מעמישב והן אומרות לעובדים לאן ללכת. העד הוסיף כי המקומות שמנקים הם מקומות קבועים והוא מנווט את הצוותים לפי הצורך בניקיון (עמ' 6 שורות 11-15). מר אילוז העיד כי ערב לפני התאונה שטפו את המדרגות. וכשעומת עם כך שערב לפני כן היה יום שני השיב "כשיש לנו עובדים רזרבים אנו שוטפים כמה פעמים, ביום שישי תמיד אנו מנקים." (עמ' 6 שורות 22-25). כשנשאל האם יכול להיות שנשארו מים במקום עד יום למחרת השטיפה השיב "... יש שם גומחות, אם עוברים בסמרטוט יכול להיות שזה ישאר, כמה טיפות." (עמ' 7 שורה 1). לשאלה אם ראה כמות של מים עם סבון כפי שתוארה התובעת השיב "היא יכולה לתאר מה שהיא רוצה, אני ראיתי וזה לא היה כך. מים וסבון זה לא יכול להיות בכלל." (עמ' 7 שורה 3).
33. אשר לאופן השטיפה העיד מר אילוז כי תמיד מציבים במקום שבו שוטפים שלטים, וכי השטיפה נעשית בצורה חסכונית במים - לא שופכים דליים, אלא לוקחים סמרטוט וסוחטים אותו. השטיפה נעשית אחרי שהעובדים הולכים לביתם, בשעות 17:00, 18:00, 18:30 (עמ' 6 שורות 16-21, 29-31).
34. כשנשאל על השיפורים שהתבצעו במקום השיב: "זה לא אומר שאנחנו הכנסנו שיפורים אנו אשמים, להיפך, מכל מלמדי השכלתי, אנו משפרים." והוסיף כי מאז שנעשו השיפורים לא זכור לו שהיו תאונות במקום (עמ' 7 שורות 11-13).
35. בחקירה נגדית לב"כ שירביט נשאל העד על איזה סדר גודל הוא מדבר כאשר הוא מדבר על שקעוררית או גומחה. העד צייר את הגודל (מוצג נ/4) והשיב שזה גודל קטן מאוד וכי לא יכול להיות שנעל או רגל נכנסו לשם (עמ' 7 שורות 25-28). לשאלה מה הוא עושה

כמפקח השיב "אני עובר בחדרים, יש כמה קומות, בכל קומה יש 50, 60 חדרים, אנו צריכים לשטוף אותם, לנקות, להוציא זבל. אני עובר ועושה סיבוב עם המפקחת..." (עמ' 7 שורות 30-31). לשאלה אם קיימת אפשרות שיראה כתם מים ולא יגיד לעובדים לייבש אותו השיב כי הם לא שופכים מים אלא מעבירים סמרטוט לח ואם יראה דבר כזה ברור שהוא יורה לנקותו. (עמ' 8 שורות 1-5) כששאל האם הוא נותן הנחיות – כולל הנחיה לייבש אחרי ששופכים – השיב "אני מנחה אותן, אבל הן כבר יודעות הן כמה שנים טובות איתנו" (עמ' 8 שורות 6-7)

36. לשאלה מה הדיווח שקיבל כשאירעה התאונה השיב "הביטחון התקשר ואמר שמשתי נפלה במדרגות ואני הלכתי." העד אישר כי לא נאמר לו שהנפגעת החליקה על מים או על סבון (עמ' 8 שורות 14-16). עוד השיב כי לאחר שהגיע למקום וראה שאין כתם של מים וסבון הוא דיווח על כך למנהל מדור תפעול בית – מיכה כגן (עמ' 8 שורות 17-20).

עדות מר יוסף חביליו מטעם המעביד

37. מר יוסף חביליו, סגן מנהל מחלקת משאבי אנוש ומינהל אצל המעביד, העיד בתצהיר עדות ראשית באשר לנסיבות התאונה כי למעביד נודע אודות התאונה סמוך לאחר התרחשותה, כאשר מחלקת הביטחון פנתה אל הגורמים האחראיים על הניקיון. האחראי מטעם המעביד במועד התאונה היה מר סימון אילוז, שהיה האחראי על עבודות הניקיון בשעות הערב. מר אילוז הגיע למקום מיד לאחר האירוע ונוכח כי אין במקום מפגע כלשהו. (סעיפים 4-5).

38. מר חביליו תיאר בתצהירו את מבנה המדרגות ואת התאורה במקום וכן את השינויים שנעשו במקום לאחר התאונה (סעיפים 6-11). העד הבהיר כי "לפני האירוע, נשוא התביעה, לא זכור לי על כל תלונה בדבר נפילה בגרם המדרגות הנ"ל ו/או תלונות אחרות ובכלל זה כי אינו מואר מספיק. כך גם מעולם לא פנתה התובעת, בעניין זה, למי מטעם הבנק." (סעיף 12).

39. בחקירה נגדית לב"כ עמישב אישר מר חביליו כי אין לו טענות נגד עמישב (עמ' 9 שורות 10-12). עוד השיב כי אינו זוכר שהמעביד הפעיל סנקציה נגד עמישב בעטייה של התאונה (עמ' 9 שורות 31-32). מר חביליו אישר כי עמישב עדיין עובדת עם המעביד, והמעביד מרוצה מעבודתה (עמ' 10 שורות 1-3).

40. בחקירה נגדית לב"כ שירביט השיב העד כי במסגרת תפקידו כסגן מנהל מחלקת משאבי אנוש הוא ממונה על הלוגיסטיקה והבינוי, וכי הוא גם יו"ר וועדת בטיחות בבנק (עמ' 10 שורות 9-15).

41. לשאלה לאן מפנים תלונה על מפגע או ליקוי בבנק שקשור בבטיחות השיב: "זה תלוי, אם יש מפגע אז יש משאבי אנוש שמטפלת ברישום התאונה, מפנים זאת לגברת במשאבי אנוש והיא פועלת על פי חוקים או נהלים, מודיעה למשרד העבודה ומעבירה העתק לביטוח לאומי ... אצלנו זה מגיע על ידי הממונה על הבטיחות" (עמ' 10 שורות 18-23).

42. מר חביליו אישר כי נערך דיון בתאונה נושא תיק זה וכי המסקנות היו: "אנחנו החלטנו להוסיף תאורה ולהוסיף פסים למניעת החלקה. הטלפון היה קודם." (עמ' 10 שורות 24-31). מר חביליו העיד כי החניון נמסר לבנק כ-15 שנה לפני התאונה וכי במשך

התקופה הזו הם ביצעו שינויים ותיקונים לטובת בטיחות ותיקנות המקום (עמ' 11 שורות 1-10). אשר למדרגות העיד כי הבטון שם "חלק עם חריצים לאורך כדי למנוע מצב של החלקה..." וכי בנ/2 "... לא רואים אותם אבל הם ישנם.... הפסים והזוויות הם אחרי התאונה." (עמ' 11 שורות 16-19). עוד העיד כי לא זכור לו שבמשך 15 השנים שקדמו לתאונה הבנק עשה פעולה על מנת לשפר או להתמודד עם הבלאי של החריצים ו"כמובן אחרי התאונה התייחסנו יותר למדרגות, בלי שנדרשנו, החלטנו להוסיף עוד על הבטיחות הגברנו תאורה ושמונו את הפסים." (עמ' 11 שורות 20-23).

43. לשאלה מדוע הגבירו את התאורה במקום השיב: "זה היה מקרה ראשון שקרה, חשבנו מה אפשר לעשות. אם יקרה עוד מקרה יכול להיות שנביא מומחה שייעץ לנו מה לעשות ... לפני כן קיבלנו חניון תקני שאושר על ידי כל הרשויות. מאוחר יותר מצאנו שקיים סיכון וטיפלנו בו מיד." (עמ' 11 שורות 22-29).

44. אשר לאמצעי הבטיחות שנקטה עמישב – בדמות הנחת קונוסים - אישר מר חביליו כי "קונוסים שמים בשגרה, למנוע מעבר של אנשים במקום רטוב." (עמ' 12 שורה 5). עוד העיד כי לא זכור לו שלאחר המקרה היה שינוי בנהלים מבחינת עבודת הניקיון (עמ' 12 שורות 3-7). [ב"כ הנתבעת 4 הגיש את נ/5 שבתשובה 21 ענה העד כי היו שינויים בנהלים].

עדות מר אורן כרמי מטעם עמישב

45. מר אורן כרמי, אשר שימש במועד הרלבנטי לתביעה כמנהל סניף ירושלים בעמישב, הצהיר בתצהיר עדות ראשית כי "בתקופה הרלוונטית וגם כיום, שימש כמנהל עבודה מטעם בנק ישראל, מר סימון אילוז. מר אילוז הוא שנתן את ההנחיות לעובדים ולמנהלים מטעמנו באשר למקומות שיש לנקות בכל יום, תפקידי הוא לדאוג כי כל העובדים יישמעו להנחיותיו ויפעלו לפיהן ויבצעו את עבודתם בהתאם להנחיות, לרבות ייבוש מקומות בהן בוצעה שטיפה ושילוט המקום עד לייבושו המלא." (סעיף 6).

46. עוד הצהיר העד כי "לעמישב ו/או לכל גורם מטעמה, לא הייתה שליטה על תקינות המדרגות בחניון בנק ישראל ו/או בכל מתקן אחר בבנק." (סעיף 8).

47. מר כרמי ציין כי על התאונה נודע לו רק כעבור מספר חודשים בעקבות מכתבו של ב"כ התובעת לעמישב. העד ציין כי "אליי לא פנה שום עובד שסיפר לי על הנפילה וגם לא שום גורם מטעם בנק ישראל. בזמנו שאלתי את עובדי הניקיון אם שמעו על מקרה כזה, אבל איש מן העובדים עמם דברתי לא ידע על מקרה כזה... מבירור שערכתי עולה כי ביום האירוע הנטען לא נתנה הנחייה לשטוף את מדרגות החניון ובפועל לא בוצעה שטיפת המדרגות באותו יום. עוד יצוין כי ניקוי המתחם כולו, מבוצע ב"ניקוי יבש" היינו באמצעות מפוחים וטאטוא." (סעיפים 9-10. הדגש במקור).

48. בחקירה הנגדית לב"כ המעביד והראל העיד מר כרמי כי כיום הוא עדיין עובד בעמישב אך לא כמנהל סניף ירושלים אלא כסמנכ"ל ארגון ומנהל (עמ' 13 שורה 11). העד השיב כי מתוקף תפקידו כמנהל סניף הוא היה אחראי לקיום ההסכם מול הבנק וכי הוא היה נפגש עם האנשים של הבנק לא בתדירות יומית, וכי העובדים קיבלו הנחיות מהמפקחים והמפקחים קיבלו הנחיות ממפקחים מטעם הבנק, והוא לא היה מעורב

יומיומית – לא היה לו קשר עם העובדים. (עמ' 13 שורות 28-12). לשאלה באיזה עניינים בנוגע להסכם היו פונים אליו השיב: **"עניינים חוזיים, התעוררו גם אחרי החתימה ועניינים תפעוליים שלא ניתן להם מענה."** (עמ' 13 שורות 29-30).

49. מר כרמי אישר כי לא התעסק ברמת הנהלים היום יומיים **"גם נציג שלנו לא. מי שטיפל בזה זה מפקחת בוקר וערב, שהם נמצאים שם ומכירים כל סמטה ופינה. יש דברים משתנים."** עוד אישר כי אינו יכול לומר אם נהגו לשטוף את המדרגות בדלי (עמ' 14 שורות 7-13). להנחת ב"כ המעביד והראל כי בנוגע לאירוע הספציפי הוא אינו יכול לומר מתי ניקו את המדרגות השיב: **"יש דברים מקובלים שבהם אני כן בקיא, שאת החניונים מנקים בימי שישי. זה מופיע במפרט של הבנק."** וכשעומת עם כך שבמפרט כתוב שאת חדרי המדרגות יש לנקות מדי יום בשעות הערב השיב **"זה רשום, אך יש דברים המתבצעים כמקובל."** (עמ' 14 שורות 20-14).

50. לשאלה אם השתנו הנהלים בעקבות האירוע השיב **"בגדול לא. נודע על האירוע לאחר מספר חודשים. חודדו הנושאים של שלט, הדברים הרגילים."** (עמ' 15 שורה 6) למיטב זכרונו עמישב סיפקה את אמצעי הניקיון והעובדים היו מצוידים בשלטי אזהרה (עמ' 15 שורות 12-15). עוד השיב כי המעביד לא פנה לעמישב בעקבות המקרה בדרישות או בבקשות (עמ' 15 שורה 16). בחקירה הנגדית לב"כ שירביט השיב כי לא זכור לו שהמעביד פנה אליהם לזמנם להשתתף בדיון שקיימו בעקבות התאונה, וכי אינו מכיר את ממצאי הדוח שהוציא המעביד (עמ' 16 שורות 7-11). לשאלה האם עמישב שינתה על דעת עצמה את תנאי שטיפת המדרגות השיב שהמפקחות הורו לפי ההוראות שקיבלו מהמעביד וכי המעביד הוא זה ששינה את מפרט העבודה (עמ' 16 שורות 14-16).

עדות גב' סמדר בן-חמו מטעם עמישב

51. גב' סמדר בן-חמו, אשר שימשה בכל הזמנים הרלבנטיים לתביעה כמפקחת על עובדי הניקיון של עמישב במעביד, הצהירה בתצהיר עדות ראשית כי **"בתקופה הרלוונטית וגם כיום, ההנחיות לעובדי הניקיון של עמישב ולמפקחים ומפקחות מטעמה ניתנו ע"י מנהלי העבודה מטעם בנק ישראל: מר ארמונד הרוש בשעות הבוקר ומר סימון אילוז בשעות אחה"צ והערב. מר אילוז ומר הרוש הם שנתנו את ההנחיות לעובדים ולמנהלים מטעמנו באשר למקומות שיש לנקות בכל יום, תפקידי היה לדאוג כי כל העובדים יישמעו להנחיותיו ויפעלו לפיהן ויבצעו את עבודתם בהתאם להנחיות, לרבות ייבוש מקומות בהן בוצעה שטיפה ושילוט המקום עד לייבושו המלא."** (סעיף 7)

52. בסעיף 8 לתצהירה הצהירה גב' בן-חמו כי **"אציין, כי במקום התאונה – מדרגות החניון התת קרקעי – למיטב ידיעתי, התבצע אך ורק "ניקוי יבש" בעזרת מטאטא ו/או מפוח ובהתאם להנחיות מנהלי העבודה מטעם הבנק, מאחר ומדובר במדרגות בטון ובאם התבצעה במקום שטיפה, הרי שזו התבצעה אך ורק במהלך ימי סוף השבוע."** [ההדגשה במקור]

53. בחקירה נגדית לב"כ המעביד והראל השיבה כי היא החלה לעבוד בעמישב ביום 1.8.05 כמפקחת. ובמעביד **"יש איתנו מישהו צמוד שהוא בחדר והוא נותן את ההנחיה איפה לנקות והכול."** (עמ' 19 שורות 14-19). עוד השיבה כי כפופים לה 13 עובדים, היא מקבלת את ההנחיות מהמפקח מטעם המעביד ומעבירה אותן לעובדים **"רוב הזמן אני**

- ניגשת איתם לאותה עבודה ומראה להם.", והיא אחראית לבדוק אחר כך שהעבודה נעשתה כמו שצריך. (עמ' 20 שורות 8-2).
54. גב' בן-חמו אישרה כי במסגרת העבודה השוטפת שלה, עד השעה 13:30 היא התעסקה גם בניקיון של אותו חדר מדרגות "אני מקבלת הוראות ושולחת את העובדים. יש שם פח אשפה שאמורים כל בוקר להוציא אותו, לרוקן, לטאטא את המדרגות ולהעביר סמרטוט על המעקים, עם סמרטוט יבש או עם ספריי של חלונות." (עמ' 20 שורות 12-16).
55. כשנשאלה על דברי מר אילוז כי המדרגות נשטפו יום קודם השיבה "אין מצב, לא שוטפים את המדרגות האלה. יש לנו מפוח ומטאטא. זו רצפת בטון, ואם נשפוך עליו מים זה לא יועיל לכלום." לשאלה אם יכול להיות שהדבר נעשה לא במשמרת שלה השיבה "אני לא חושבת כי לא שוטפים מים במדרגות האלה, ובערב זה נדיר אם מגיעים לשם לבצע ניקיון." (עמ' 20 שורות 24-20).
56. גב' בן-חמו השיבה כי עובדי הניקיון אינם משתמשים במדרגות "אותו עובד יחיד שמגיע לשם מוציא את האשפה, מטאטא את המדרגות, וגם לא כל יום הוא מטאטא אותם, כי יש שני מדרגות ופעם פה ופעם שם." והוסיפה כי את המעקה מנקים בספריי פעם בשבוע (עמ' 20 שורות 30-27).
57. גב' בן-חמו העידה כי העובד שניקה את המקום באותו יום נפטר זמן מה לאחר התאונה (עמ' 20 שורה 32). לאחר התאונה היא שוחחה עמו "שאלנו אותו איך הוא ניקה, הוא אמר עם מטאטא. הוא אמר שהוא לא שוטף עם מים בכלל והוא לא קיבל הוראה כזו." (עמ' 21 שורות 3-2). עוד השיבה כי לאחר האירוע הלכה לראות את המקום ולא ראתה שם כלום וכי לאחר התאונה, מבחינת העבודה עם עובדי הניקיון הם המשיכו לעבוד עם אותם נהלים, ומטעם הבנק לא נעשה בירור. (עמ' 21 שורות 11-6). לשאלה אם ידוע לה שההסכם כולל שטיפה של חדר המדרגות השיבה "לא, לא קיבלתי הוראה כזו לשטוף עם מים את חדר המדרגות, ואם אני לא מקבלת אנו לא עושים." (עמ' 21 שורות 13-14).
58. גב' בן-חמו השיבה בחיוב לשאלה האם בסיום המשמרת היא מילאה דוח, וכשנתבקשה להציגו השיבה "כל הזמן אני יכולה להציג, זו אותה עבודה כל יום, חוץ מאשר משפצים העבודה היא אותה עבודה. זה אנשים בדרך כלל קבועים שמבצעים את אותה עבודה כל יום. לא מתחלפים. לא זכור לי ששטפנו עם מים." (עמ' 21 שורות 29-27).

עדותה של גב' ריקי צרפי מטעם עמישב

59. גב' ריקי צרפי, כיום מפקחת מטעם עמישב ובמועד התאונה עובדת ניקיון מטעם עמישב, הצהירה בתצהיר עדות ראשית כי ההנחיות לעובדי הניקיון ולמפקחים ניתנו אז (ואף היום) על ידי מנהלי העבודה מטעם המעביד (סעיף 7).
60. בסעיף 8 לתצהירה הצהירה כי "במקום התאונה – מדרגות החניון התת קרקעי – למיטב ידיעתי, התבצע אך ורק "ניקוי יבש" בעזרת מטאטא ו/או מפוח ובהתאם להנחיות מנהלי העבודה מטעם הבנק, מאחר ומדובר במדרגות בטון ובאם התבצעה במקום שטיפה, הרי שזו התבצעה אך ורק במהלך ימי סוף השבוע." [הדגש במקור]

61. בחקירה נגדית לב"כ הנתבעים 1 ו-2 השיבה כי בעמישב היא עובדת 6 שנים ואצל המעביד משנת 1997. בתקופת האירוע היא הייתה אחראית לניקיון חדר הכושר בבנק וניקיון חדר המדרגות לא היה בגדר האחראיות שלה (עמ' 22 שורות 15-22). אחראיותה לניקיון המדרגות החלה בסוף שנת 2005.

62. גב' צרפי פירטה כי באזור המדרגות מנקים את פחי האשפה ואת המדרגות מנקים באמצעות מטאטא ומפוח. את המעקות מנקים במטלית (עמ' 22 שורות 26-30). לשאלה אם עובד בא עם דלי ומטלית ומנקה את המעקות ענתה "כן, את כל הדברים האלה עושים על פי דרישת המפקחים. אני באה לבדוק האם הניקיון בוצע." (עמ' 22 שורה 32). לשאלה אם היא יכולה לאשר שהיה נוהל שפעם בכמה זמן היו שוטפים את חדר המדרגות השיבה לגבי אותה תקופה אני לא יודעת. לגבי תקופה מאוחרת זה על פי הדרישות של המפקח שלנו בבנק.", ולשאלה האם יכול להיות שביקשו לשטוף השיבה בחיוב (עמ' 23 שורות 10-13).

63. גב' צרפי העידה כי המדרגות לא שימשו את עובדי הניקיון על מנת להגיע למקום אחר (עמ' 23 שורות 14-16). עוד העידה כי את המדרגות לא מנקים מדי יום אלא פעם בשבוע עם מפוח, וכי לא ידוע לה על שינוי נהלי הניקיון בעקבות התאונה. עובדי הניקיון תמיד עובדים עם שלטי אזהרה ברגע שיש שימוש במים וכשמסיימים לנקות לוקחים עמם את השלטים (עמ' 23 שורות 17-24).

64. בחקירה נגדית לב"כ שירביט נשאלה איך היא יודעת כיצד ניקו את המקום והשיבה "במסגרת עבודתי מ13:00 עד 16:00 הייתי צמודה למפקח העבודה מטעם הבנק והייתי מעורה בעבודה." (עמ' 24 שורות 1-2). ניקיון המדרגות לא היה בשטיפה. העדה השיבה כי היא אינה זוכרת שראתה עובד ניקיון שהולך לנקות את המדרגות עם דלי של מים (עמ' 24 שורות 6-12). עוד העידה כי המפקחים מטעם הבנק לא התלוננו לאחר התאונה על כי סיבת התאונה הייתה ניקיון המדרגות, והם לא זימנו אותה לחקירה בנוגע לתאונה (עמ' 24 שורות 13-20).

עדותו של מר אבי ערד מטעם עמישב

65. מר אבי ערד, שהיה בזמנים הרלבנטיים לתביעה, כמו גם היום, סמנכ"ל בעמישב, הצהיר בתצהיר עדות ראשית כי בהתאם לנאמר בעמוד 31 להסכם, על עמישב לספק מנהל עבודה בכל יום בין השעות 8:00 עד 13:00. בשאר השעות נעשה הפיקוח על ידי גורמים מטעם הבנק (סעיף 6).

66. עוד הצהיר כי "מעיון בתיעוד הרלוונטי עולה כי לעמישב נודע על התאונה הנטענת רק בחודש מרץ 2006 ממכתב ב"כ התובעת... עובר לקבלת המכתב, לא נמסרה לעמישב כל הודעה על התאונה הנטענת." (סעיף 7).

67. בסעיף 10 הצהיר כי מבירור שערכתי עולה כי ביום האירוע הנתען לא ניתנה הנחייה לשטוף את המדרגות בחניון בנק ישראל ו/או בכל מתקן אחר בבנק."

68. בחקירה הנגדית לב"כ המעביד והראל השיב כי הוא מכיר את הבנק היכרות טובה וכי היום הם לא נותנים שירות לבנק בעקבות מכרז. עוד העיד כי הוא אינו זה שחתום על ההסכם עם הבנק, וכי "הכרתי את ההסכם ואופי העבודה וסגנון העבודה ומטבע

הדברים הכרתי את המקום כי הייתי בא לבקר מידי פעם" (עמ' 25 שורות 25-22; עמ' 26 שורות 2-3, 14-13).

69. מר ערד העיד כי לאחר שקיבל את החומר הנוגע לתאונה הוא ערך בירור בעניין, והסביר שהכוונה בבירור היא "שוחחתי עם מנהל הסניף, אורן שריכז נתונים באמצעות המפקח והעובדים ונסעתי לראות את המקום עצמו". עוד העיד שכאשר הגיע למקום לצורך הבירור הדבר לא נעשה עם מישהו מטעם הבנק, וכי הביקור נעשה מספר חודשים לאחר התאונה (עמ' 26 שורות 20-33; עמ' 27 שורות 7-8). לשאלה האם הוציא הנחיות בעקבות התאונה השיב כי "לא היה צורך בכך". (עמ' 27 שורה 6).

70. לשאלה האם נשטפו המדרגות ביום שקדם לאירוע השיב "ראשית מהפן המקצועי אין טעם לשטוף מדרגות בטון זה לא מועיל לכלום, מדרגות בטון מבצעים טיטוי או בעזרת מפוחים אם יש מפוחים. בכל מקרה, אם התבצעה שטיפה מתבצעת בימי ו' כשאין אנשים... לא היו נשטפות במסגרת סדר העבודה השוטף. בהתאם להנחיות אם נתקבלו מעת לעת מהממונה מטעם הבנק, אני יודע שבכל מקרה שטפלו במדרגות האלה הדבר בוצע בימי ו' כשהבנק לא פעיל". (עמ' 27 שורות 17-12).

71. מר ערד השיב כי עמישב לא התלוננה בפני הבנק על המדרגות (עמ' 27 שורות 22-21).

72. בחקירה הנגדית לב"כ שירביט השיב כי העבודה בבנק הייתה בשתי קדנציות שלא היו ברצף, ולאחר שעייין בנ"6 השיב כי סביר להניח שעמישב החלה את עבודתה בבנק ביום 1.9.05 (עמ' 29 שורות 19-33). עוד השיב כי לבנק נתנה עמישב רק שירותי ניקיון (עמ' 30 שורות 3-4), וכי "העובדים הספציפיים שעבדו בבנק ישראל קיבלו הדרכה מטעם מפקחת מטעמנו וממונה מבנק ישראל שהדריכו אותם". (עמ' 30 שורות 13-12).

ראיות נוספות

73. מספר ראיות נוספות רלוונטיות לענייננו. המוצג נ/1 – הודעה של המעביד למוסד לביטוח לאומי על פגיעה בעבודה של התובעת – שנחתמה על ידי התובעת ביום 18.9.05 ועל ידי מנהל מדור שכר בבנק ביום 2.10.05. בפרק ג' – פרטי התביעה – במקום בו נדרשה לתאר את הפגיעה נכתב "הנני מזכירה בבנק ישראל ביום האירוע יצאתי מהעבודה לכיוון החניה שבו נמצא מכוניתי ברדתי את מדרגות החניה החלקתי ונפילתי בחוזקה מהמדרגות לאחר שהחלקתי על סבון ומים שעמדו במדרגות". בתביעה לקביעת דרגת נכות מעבודה ולתשלום גמלת נכות מעבודה שהוגשה למוסד לביטוח לאומי פירטה התובעת את הפגיעה כפי שתיארה אותה בהודעה הנ"ל (החליקה במדרגות ממים וסבון).

74. המוצג נ/3 – בקשה מאת המעביד לקופת חולים מאוחדת להגיש עזרה רפואית לתובעת מיום 11.8.05. בתיאור התאונה נכתב "החליקה במדרגות על משטח שומני".

75. תרשומת דו"ח פגיעה בעבודה שנעשה על ידי המעביד ביום 9.10.05 בנוגע לתאונה – את התרשומת רשם מר מיכה מגני, וחתומים עליו סימון אילוז, ארמונד חרוש ועובד משה. בדוח נרשם כי לטענת התובעת הגורם להחלקתה היו מים וסבון שעמדו במדרגות. משיחת הבירור עם מר סימון אילוז עלה כי נמסר לו מהבקרה שיש שמן במדרגות החניון וכי עובדת החליקה. כאשר הגיע מר אילוז למקום האירוע הוא לא מצא כתמי שמן, על המדרגות נמצא טיפות מים בשקערורית קטנטנה במשטח המדרגות. עוד נכתב

בדו"ח כי "סימון מסר, כי שטיפת המדרגות נעשתה ביום קודם (5.9.05) בשעות אחה"צ (לאחר השעה 16:30). בשום אופן ופנים שטיפת מדרגות לא נעשתה במהלך יום העבודה. היות והשטיפה נעשתה ביום קודם לאירוע, אין סיבה שבמדרגות ימצאו מים שכן הימים ימי חמסין והמים מתאדים תוך זמן קצר כמו כן עובד הניקיון גורף את המים, סיבה נוספת פרק הזמן הממושך שעבר מעת ביצוע השטיפה ועד זמן התרחשות ה"תאונה".

76. הנספחים להסכם שבין הבנק לעמישב המגדירים את עבודת הניקיון בבנק במשמרת ערב ובמשמרת בוקר - לפי הגדרת העבודה של משמרת בוקר העבודה בחניון המקורה יש לשטוף את חדרי המדרגות כל יום (סעיף 1א)). ובהגדרת שטחי הניקיון נאמר "חניונים – בחניון המקורה שטיפת המדרגות הורקת פחי האשפה, איסוף פסולת (נייר, שקיות וכו'). " לפי הגדרת העבודה של משמרת ערב – שטיפת חדרי מדרגות של החניון המקורה מידי יום (סעיף 1א'). ובהגדרת שטחי הניקיון (סעיף 2יג) "א). ניקיון החניון המקורה ייעשה בכל יום שישי או 4 פעמים בחודש, למעט שטיפה של מדרגות חניון זה שתבצע מידי יום. ב). ניקיון החניון יתבצע באמצעות מפוח, או אמצעי מכני אחר שיאושר ע"י מפקח הבנק..."

נסיבות התאונה

77. לתאונה שאירעה לתובעת לא היו עדים, ועל כן עדותה של התובעת אודות נסיבות התאונה הינה עדות יחידה. התובעת נחקרה לאחר שתביעתה סולקה ושולם לה הפיצוי, כך שניתן להניח שעדותה באשר לנסיבות התאונה הייתה אובייקטיבית, וכי לא היה לה אינטרס אישי כזה או אחר בזהות הגורם שעליו תוטל אחריות, ולפיכך הייתה עדותה עדות אמינה. מעבר לכך נתמכה עדותה של התובעת בראיות נוספות.

78. התובעת העידה כאמור כי בשעה שירדה במדרגות היא החליקה על כתם של מים וסבון שהיו על גרם המדרגות. בתצהירה פירטה כי בשעה שהייתה שרועה על המדרגות, היא הבחינה כי המדרגות היו מוצפות בכתם האמור. בגדיה הוכתמו, על פי עדותה, בנוזל שהיה על המדרגות. בחקירתה השיבה כי בבואה לעבודה בשעות הבוקר לא היה במדרגות כתם של מים וסבון, היא אף לא הבחינה במישהו השוטף את המדרגות או מנקה אותן. נראה היה לה שמישהו עבר במקום עם דלי מים והמים נשפכו ממנו (עמ' 4, שורה 14). כפי שהבהירה התובעת בחקירתה הנגדית, אותו כתם מים וסבון לא היה כתם זעיר, אלא כתם משמעותי. עוד הבהירה התובעת במהלך חקירתה הנגדית כי בתחילה סברה התובעת שמדובר בכתם של שמן ואולם לאחר מכן הבינה שמדובר במים וסבון וזאת בשל ריח הסבון מחצאיתה. עוד ראוי לציין כי על פי עדותה של התובעת, היא נתקלה בעבודות ניקוי שבוצעו במדרגות זמן קצר קודם לתאונה, ולדבריה "שבועיים קודם ראיתי, כמעט נפלתי באותו מקום ושבירתי את הראש" (עמ' 4 שורות 6-9).

79. גרסתה של התובעת לכך שהחליקה על כתם של מים וסבון נתמכת באישורים הרפואיים ובמסמכי המוסד לביטוח לאומי. בהודעת המעביד למוסד לביטוח לאומי על תאונת

- עבודה (מוצג נ/1), מיום 18.9.05, היינו, מספר ימים לאחר התאונה, הצהירה התובעת כי החליקה במדרגות על מים וסבון.
80. אמנם בהודעת המעביד לקופת חולים תואר הכתם ככתם שומני, ואולם התובעת הסבירה במהלך חקירתה הנגדית כי בתחילה אכן סברה שמדובר בכתם שומני, ורק לאחר מכן מצאה שמדובר בסבון, על פי הריח משמלתה. הסבר זה הינו הסבר סביר, שכן מרקמו של סבון ניקוי ומגעו עשויים להיות דומים למרקם ולמגע שומני, ועל כן הרישומים שנעשו סמוך לאירוע עולים בקנה אחד עם עדותה של התובעת ותומכים בגרסתה.
81. התובעת העידה על כך כי מיד לאחר התאונה היא דיווחה לביטחון אודותיה, על מנת שהכתם יטופל והמפגע יוסר. אמנם דיווחה היה אודות כתם שמן, (גם העד אילוז העיד שקיבל קריאה מהביטחון אודות כתם שמן על המדרגות) ואולם כאמור מצאתי שיש לקבל את תיקונה של התובעת שלפיו מאוחר יותר מצאה שהיה זה כתם של מים וסבון. עצם דיווחה של התובעת לביטחון אודות המפגע תומך בכך שהגורם לאירוע הינו אותו כתם, כפי שדיווחה מספר דקות מאוחר יותר.
82. לתיק בית המשפט הוגש תחקיר שערך המעביד אודות נסיבות התאונה ביום 9.10.05, כחודש לאחר שאירעה (להלן- "התחקיר"). בתחקיר נרשם שעל פי דיווחה של התובעת, הגורם להחלקתה היה מים וסבון שעמדו על המדרגות. עוד צוין בתחקיר, ששטיפת המדרגות לעולם אינה מתבצעת במהלך יום העבודה, אלא לאחר סופו, וכי לדעתו של אילוז "היות והשטיפה נעשתה ביום קודם לאירוע, אין סיבה שבמדרגות ימצאו מים שכן הימים ימי חמסין והמים מתאדים תוך זמן קצר כמו כן עובד הניקיון גורף את המים, סיבה נוספת פרק הזמן הממושך שעבר מעת ביצוע השטיפה ועד זמן התרחשות ה"תאונה".
83. גרסתה של התובעת נתמכת גם בעדותו של מר אילוז, אשר העיד כי מיד לאחר התאונה הוזעק למקום בשל כתם שמנוני. בבואו לזירת האירוע הוא לא מצא כתמי שמן, ואולם הוא מצא בשקערורית שבמדרגות עקבות של מים. אילוז ציין בעדותו שהמדרגות נשטפו יום קודם לכן, עובדה אשר צוינה כאמור בתחקיר, שנערך כחודש לאחר התאונה. במהלך חקירתו הנגדית נשאל אילוז האם יתכן שנותרו מים במדרגות בעקבות שטיפתן ביום הקודם, והוא לא שלל את האפשרות האמורה.
84. אמנם אילוז לא מצא במקום שלולית של מים או סבון, אלא שאריות בלבד, ואולם אין להוציא מכלל אפשרות ששאריות המים והסבון נספגו בשמלתה של התובעת בעת שנפלה, כפי שהעידה במפורש. עצם קיומם של עקבות המים על גבי המדרגות תומך בעדותה של התובעת שלפיה החליקה בגין מים. לפיכך ניתן למצוא תמיכה לגרסתה של התובעת גם בעדותו של אילוז.
85. מעבר לדרוש אציין שבעלה של התובעת, אשר הגיש תצהיר שלפיו בשעה שפינה אותה כעבור כ- 20 דקות, היו בגדיה של התובעת רטובים ממים, לא זומן לחקירה נגדית.
86. במהלך דיון ההוכחות התברר שהעובד שניקה את גרם המדרגות ביום התאונה נפטר סמוך לתאונה, ועל כן לא קיימת בפני עדותו באשר לעבודות הניקיון שביצע בגרם המדרגות באותו היום. גב' בן חמו מטעם עמישב העידה כי לאחר התאונה שוחחה עמו

ולשאלה כיצד ניקה את המקום השיב לה שהוא כלל אינו שוטף את המקום במים, וכי לא קיבל הוראה לעשות כן (עמ' 21, שורה 32). משקלה של עדות שמיעה זו נמוך עד מאוד.

87. אחדים מהעדים העידו על כך שאין מנקים את המדרגות באמצעות מים וסבון, אלא באופן יבש, באמצעות מטאטא ומפוח בלבד, וביום ששי בלבד. כך למשל ציין מר כרמי מטעם עמישב, (סעיפים 9 ו-10 בתצהירו; גב' בן חמו, עמ' 20 שורות 20 עד 24). העד האמור העיד גם כי ביום התאונה לא ניתנה לאיש מהעובדים הנחייה לבצע שטיפה במדרגות. עדות דומה ניתנה על ידי גב' בן חמו (עמ' 20, שורות 20 עד 24; על יד גב' צרפי בסעיף 8 לתצהירה; ועל ידי מר ערד עמ' 27, שורות 7 עד 14)). יחד עם זאת חלקם של העדים העידו שלעיתים המדרגות כן נשטפות במים, בעיקר על פי הוראה מצד מפקחי הניקיון של המעביד. מר אילוז העיד כאמור על כך שבערב שקדם לתאונה נשטפו המדרגות במים, ועדותו נתמכה באמור בתחקיר אשר נערך סמוך לתאונה.

88. העדים העידו באריכות על כך שהשטיפה אינה מתבצעת באמצעות שפיכת דליים של מים, אלא באמצעות סמרטוט רטוב. יחד עם זאת יתכן כי עדותם מתייחסת לשטיפה באזורים המרוצפים. הם לא פירטו כיצד מתבצעת שטיפת מדרגות הבטון, ואין להוציא מכלל אפשרות ששטיפת מדרגות הבטון אינה מתבצעת באמצעות סמרטוט לח.

89. גם העדים אשר שללו בעדותם אפשרות לכך שביום התאונה (או בכל יום) נשטפו המדרגות במים, העידו על כך שאת המעקה של גרם המדרגות מנקים באמצעות סמרטוט רטוב. העדה בן חמו פירטה כי את המעקה מנקים באמצעות סמרטוט יבש או באמצעות ספריי של חלונות (עמ' 20, שורות 16-12 וכך- שורות 30-27). לעומתה העידה העדה צרפי כי העובד מגיע לנקות את המעקה עם דלי ומטלית (עמ' 22, שורות 30-26). כזכור העידה התובעת כי היא התרשמה שהמים והסבון שעליהם החליקה נשפכו מדלי מים, ואין להוציא מכלל אפשרות שבסמוך לתאונה נוקה המעקה, כי לשם ניקיונו הובא למקום דלי מים וסבון, וכי המים והסבון נשפכו מאותו הדלי. אין גם להוציא מכלל אפשרות שלשם ניקיון המדרגות בסמרטוט הובא למקום דלי שיאפשר לסחוט לתוכו את המים, ושהמים והסבון מקורם בו.

90. גרסתה של התובעת מתיישבת אפוא גם עם עדויותיהם של העדים מטעם עמישב, אשר לא סתרו כל אפשרות להמצאות של מים וסבון על גבי המדרגות בעקבות עבודות הניקיון.

91. לא מצאתי כל ראיה התומכת בהנחתה של עמישב שלפיה פגם בגרם המדרגות שאינו קשור לעבודות הניקיון, הוא שגרם לתאונה. התובעת פירטה אמנם בתצהירה כי התאורה במקום הייתה עמומה, וכי בעת ששבה לעבודתה מחופשת מחלה הבחינה שנעשו במקום תיקונים, ואולם היא חזרה והשיבה שלא היה כל מכשול אחר על גבי המדרגות, זולת כתם המים והסבון, (עמ' 2, שורות 6-1); לשאלה מדוע לא ראתה את המים והסבון, השיבה כי היא מיהרה לביתה, שכן היה עליה להוציא את בתה התינוקת מהמעון. לשאלה האם היה זה בגלל התאורה, השיבה אמנם "יכול להיות", ואולם היא אף הוסיפה כי לא היה חשוך בגרם המדרגות, וכי אילו הייתה יורדת לאיטה במדרגות, הייתה מבחינה בכתם המים והסבון מבעוד מועד (עמ' 5, שורות 10 עד 12).

92. גם העד אילוז אשר הגיע לזירת התאונה בסמוך להתרחשותה, העיד שהוא לא מצא כל ליקוי במדרגות (זולת טיפות מים).
93. העדים אילוז וחביליו העידו אמנם על כך שלאחר התאונה נעשו שיפוצים בגרם המדרגות. מר חביליו העיד על כך שלאחר התאונה התקיים דיון בנושא וגרם המדרגות נבדק, המסקנות היו שיש להוסיף תאורה ופסים למניעת החלקה, על פי עדותו, אף שמבנה המדרגות והתאורה לא היו גורמי התאונה, הוחלט להגביר את הבטיחות במקום כדי למנוע אפשרות לתאונות אחרות.
94. ואכן, עצם עריכת שיפוצים ותיקונים בגרם המדרגות שנבנה על פי העדויות כ- 15 שנים קודם לכן, ואשר אושר בזמנו במסגרת התקנים שהיו תקפים באותה עת, אינו מעיד בהכרח על כך שהעדרם של פסים למניעת החלקה, או שעוצמת התאורה, הם שגרמו לתאונה. כזכור אירעה התאונה בשעות הצהריים, בימי הקיץ, ואין כל ראייה לכך שעצמת התאורה הייתה בלתי תקינה. לתיק בית המשפט לא הוגשה כל חוות דעת של מומחה שלפיה אילו היו על גבי המדרגות פסי מניעת החלקה הייתה הנפילה בעקבות ההחלקה על כתם המים והסבון נמנעת, או שעוצמת התאורה הייתה צריכה להיות גבוהה יותר.
95. על יסוד הראיות האמורות, ניתן לסכם ולקבוע שהתאונה אירעה בשעה שהתובעת ירדה בגרם המדרגות המוביל למגרש החנייה במקום עבודתה והחליקה על כתם מים וסבון שנותר על המדרגות בעקבות עבודות ניקיון. כתוצאה מהחלקתה כאמור היא נפלה ונחבלה.
96. הנסיבות המדויקות לכך שעל המדרגות נותרו מים לא התבררו עד תום. יחד עם זאת, מצאתי שיש לאמץ את הערכתה של התובעת שלפיה עבר מישהו במקום עם דלי והמים נשפכו ממנו (עמ' 4 שורה 14). התובעת השיבה שבבוקר של אותו היום היא לא ראתה כתם מים על המדרגות. אילוז עצמו במהלך חקירתו הנגדית השיב כי יתכן שהמים נותרו על המדרגות מהשטיפה של יום האתמול, ואולם בזמן אמת, בתחקיר שנערך סמוך לתאונה, הוא הטיל ספק באפשרות שנותרו במקום מים משטיפת יום האתמול, בעיקר בשל מזג האוויר ששרר במועד התאונה.
97. סביר אפוא לאמץ את התרשמותה של התובעת ולקבוע כי המים והסבון נשפכו מדלי שהוביל עובד הניקיון, לשם ניקוי המעקה או לשם ביצוע עבודת ניקיון כלשהי במקום אחר, ולא כתוצאה משטיפת המדרגות והשארית מים על גביהן.

האחריות במישור הנזיקי

98. כפי שציינתי הגורם להחלקתה של התובעת במדרגות הם המים והסבון שנותרו על גרם המדרגות. שאלה ראשונה הטעונה בירור הינה על מי מוטלת האחריות הנזיקית לכך.
99. האחריות במישור הנזיקי מוטלת בראש ובראשונה על עמישב, המופקדת על הניקיון במקום. סביר להניח מהראיות שהמים והסבון מקורם בעבודות ניקיון שבוצעו על ידי עובדי עמישב. מדובר במתחם סגור, ואין להניח שעבודות ניקיון יבוצעו על ידי גורמי חוץ או על ידי אנשי המעביד בשעה שעמישב היא המופקדת על הניקיון במקום. אין גם להניח שאדם אחר הסתובב על גרם המדרגות בבנק ישראל עם דלי מים וסבון.

100. גוף המבצע עבודות ניקיון חב בחובת זהירות, מושגית וקונקרטית, ובגדרה חלה עליו החובה לצפות שכתמי מים וסבון הנותרים על גבי רצפה או מדרגות הם מפגע העלול לגרום להחלקה ולפציעה, כפי שאירע בענייננו. לפיכך מוטלת על עמישב האחריות לנזקי התובעת.
101. אשר למעביד, אין זה המקום להרחיב במילים ולהזכיר את חובת הזהירות המוטלת על מעביד ועל מחזיק במקרקעין. כפי שנפסק לא אחת, המעביד או המחזיק במקרקעין אינם יכולים לצאת ידי חובתם באמצעות העברת האחריות במלואה לאחר. על מעביד חלה חובה מוגברת כלפי עובדיו, להבטיח להם סביבת עבודה בטוחה (ראו למשל [ע"א 371/90 סובחי נ' רכבת ישראל, פ"ד מו \(3\) 345](#)). גם על המחזיק במקרקעין חלה החובה כלפי הבאים בשעריו. האחריות במישור הנזיקי מוטלת אפוא גם על המעביד, שהוא מעבידה של התובעת, שהוא גם המחזיק במקרקעין.
102. אשר לחלוקת האחריות במישור הנזיקי בין המעביד לבין עמישב, כפי שנפסק, המבחן לקביעת שיעור ההשתתפות בין מעוולים במשותף, על פי סעיף 84 [לפקודת הנזיקין \[נוסח חדש\]](#), הוא "מידת האחריות" של כל אחד מהמעוולים לנזק. מידת האחריות נבחנת על פי מידת האשמה ההדדית ומשקלה היחסי של התנהגות כל אחד מן הצדדים באשם לגרימת הנזק (ראו למשל [ע"א 3656/99 טרנסכלל בע"מ נ' מ.א.ר מסחר וספנות בע"מ, פ"ד נו \(2\) 344](#)).
103. בהסכם ההתקשרות בין הצדדים סיכמו המעביד ועמישב כי האחריות לנקיטת אמצעי הבטיחות כנגד הסכנה הטמונה בעבודות הניקיון מוטלת על עמישב. נקבע בסעיף 10.2 להסכם כי "הקבלן ינקוט בכל אמצעי הבטיחות והגהות ואמצעי ההגנה הדרושים ... על מנת למנוע פגיעה בכל אדם, לרבות העובדים ו/או ברכושו, ולבצע את כל המוטל עליו על פי כל דין".
104. יחד עם זאת ניתן ללמוד מהוראות ההסכם וכן מהעדויות, שלמפקחים מטעם המעביד נותרה הסמכות לפקח על ביצוע העבודות, אף להורות על ביצוע מטלות ועבודות ניקיון שונות. אילו מטעם המעביד, שהינו מפקח ניקיון ערב, השיב כי בעת השטיפה מציבים במקום שלטים המעידים על השטיפה. השטיפה נעשית בצורה חסכונית במים, לא שופכים דליי מים אלא מנקים באמצעות סמרטוט. השטיפה נעשית לאחר שעות העבודה (עמ' 6, שורות 16-21; 29-31). אילו העיד כי הוא מפקח על ביצוע העבודה, ולשם כך הוא עובר במקום עם מפקחות העבודה מטעם עמישב. כמו כן השיב שאם יראה כתמי מים הוא יורה לנקותו, כן השיב שהוא מנחה את המפקחות, ואולם הן יודעות את עבודתן.
105. כרמי מטעם עמישב, העיד שמנהל עבודה מטעם המעביד הוא שנתן הוראות באשר למקומות שאותם יש לנקות, ואילו הוא עצמו דאג לכך שהעובדים יישמעו לאותן הנחיות, "לרבות ייבוש מקומות בהן בוצעה שטיפה ושילוט המקום עד לייבושו המלא" (סעיף 6 לתצהירו). גם העדה בן חמו השיבה כי ההנחיות ניתנו לעובדי הניקיון על ידי מנהלי העבודה מטעם בנק ישראל. היא עצמה ניגשת עם העובדים למקום ביצוע העבודה ומראה להם היכן לבצע. היא אף אחראית לבדוק לאחר העבודה האם בוצעה כראוי.

106. ניתן היה להתרשם שהן המעביד והן עמישב נקטו באמצעים למניעת תאונות הקשורות בניקיון, החל בכך שבעת ביצוע עבודות הניקיון הונחו באזור קונוסים התוחמים את האזור המסוכן, וכלה בהעמדת גורמי פיקוח.
107. בהתאם למבחן שנקבע בפסיקה, ובהתאם לראיות שהובאו בפני, מצאתי שחלקה של עמישב באחריות במישור הנזיקי גבוה מחלקו של המעביד, שכן המים והסבון הושארו במדרגות על ידי עובד של עמישב, והיא זו שהייתה האחראית לנקיטת אמצעי זהירות. חלקו של המעביד היה בפיקוח בלבד.
108. בשל כך מצאתי שיש לקבוע שאחריותו של המעביד במישור הנזיקי היא בשיעור של 20% בעוד שאחריותה של עמישב היא בשיעור של 80%.

האחריות במישור החוזי

109. במישור החוזי מצאתי שיש לקבל את טענת המעביד שלפיה נטלה על עצמה עמישב לבטח גם את אחריותו שלו.
110. נושא האחריות פורט בסעיף 11 להסכם בין הצדדים. בסעיף 11.2 נקבע כי "מבלי לגרוע מאחריותו על פי כל דין, הקבלן יהיה אחראי בגין כל נזק או אובדן מכל מין וסוג, שייגרמו עקב ביצוע העבודות וכל התחייבויותיו על פי הסכם זה או על פי כל דין, או בקשר עימן, לקבלן, לבנק ו/או לכל אדם ו/או לרכושו, ואשר הנפגע זכאי לפיצוי בגינם על פי כל דין. הקבלן ינקוט בכל האמצעים הנדרשים למניעת נזקים כאמור."
111. בסעיף 11.3 נקבע כי "אחריות הקבלן תחול גם על כל מעשה ומחדל של מי מעובדיו, נציגיו, שלוחיו או הבאים מכוחו או הקשורים עמו בקשר עם התחייבויותיו על פי הסכם זה."
112. בסעיף 11.4 נקבע "הקבלן יפצה וישפה את הבנק ואת הבאים מכוחו, בשל כל חבות מכל סוג ומין שהוא, בה יחויבו כלפי צד שלישי, לרבות לעובדי הבנק, על פי כל דין, בשל כל נזק הפסד או הוצאה, לרבות הוצאות התדיינות משפטית, שייגרמו לו עקב העבודות או בקשר עימן, או עקב הפרת הסכם זה."
113. בסעיף 12 להסכם, העוסק בביטוח, נקבע, בסעיף 12.1 כי "מבלי לגרוע מאחריותו של הקבלן על פי הסכם זה ועל פי כל דין, מתחייב הקבלן... לערוך ולקיים על חשבונו למשך כל תקופת הסכם זה את הביטוחים המפורטים בהמשך... באמצעות חברת ביטוח מורשית ובעלת מוניטין: 12.1.1 אחריות כלפי צד שלישי בטוח אחריות כלפי צד שלישי בגין כל פגיעה או נזק שייגרמו לגופו ו/או לרכושו של כל אדם ו/או גוף שהוא, מבלי לגרוע מכלליות האמור לרבות פגיעה או נזק לבנק, לעובדיו ולאורחיו ... הבטוח יורחב לשפות את הבנק ו/או הבאים מטעמו בגין אחריותם למעשי ו/או מחדלי הקבלן, וזאת בכפוף לסעיף אחריות צולבת..."
114. בסעיף 12.2 נקבע כי "הביטוחים המפורטים לעיל [אחריות כלפי צד ג' וחבות מעבידים], יכללו תנאי מפורש על-פיו הינם קודמים לכל בטוח אשר נערך על-ידי הבנק וכי המבטח מוותר על כל טענה ו/או דרישה בדבר שיתוף ביטוחי הבנק." בסעיף 12.3 נקבע "הקבלן מצהיר, כי לא תהיה לו כל טענה ו/או דרישה ו/או תביעה כנגד הבנק בגין נזק שהוא זכאי לשיפוי עבורו או שהיה זכאי לשיפוי עבורו אלמלא ההשתתפות

- העצמית הנקובה בפוליסה על פי הביטוח שנערך לפי הסעיפים הנ"ל וכי הוא פוטר בזה את הבנק מכל אחריות לנזק כאמור."**
115. מעיון בהסכם בין הצדדים, ניתן להתרשם שעמישב נטלה על עצמה אחריות מלאה וגורפת לשאת במלוא הנזקים העלולים להיגרם בעקבות עבודתה או בקשר אליה, לרבות אחריותו של המעביד. במסגרת זו התחייבה עמישב לא רק לדאוג לביטוח המתאים, אלא גם להימנע מכל תביעה נגד המעביד, אף לשפותו ככל שיחויב. בגדרה של ההתחייבות ההסכמית הוסכם בין הצדדים שהביטוח שתבטח עמישב את הצדדים יקדם לכל ביטוח אחר.
116. גם מהעדויות שהובאו בפני ניתן ללמוד על טיבן והיקפן של ההסכמות בין הצדדים במישור החוזי.
117. בסעיפים 16-17 לתצהיר עדות ראשית פירט העד חביליו מטעם המעביד, את התחייבות עמישב לפי ההסכם: **"במסגרת ההסכם שבין הבנק לחברת עמישב התחייבה האחרונה לשאת במלוא האחריות והחבות לשירותי הניקיון אשר מבוצעים על ידה, קיבלה על עצמה מלוא האחריות לאירועים ו/או תביעות מסוג התביעה, נשוא תיק זה, והתחייבה לשפות אותן בגין אירועים מסוג זה. בנוסף התחייבה חברת עמישב בפני בנק ישראל לערוך ביטוחים באמצעות חברת ביטוח מורשית ובכלל זה ביטוח אחריות כלפי צד שלישי וחבות מעבידים אשר יכלול אף את חבותו, ככל שתתברר, של הבנק באופן בו יוסף הבנק כמבוטח נוסף. הביטוח שנדרשה עמישב להעמיד לבנק ישראל, נדרש לכלול סעיף בדבר ויתור זכות תחלוף כלפיו, ובכפוף לסעיף אחריות צולבת לפיו נחשב הביטוח כאילו נערך לכל אחד מיחיד המבוטח."**
118. עוד הצהיר העד כי בעת התאונה הייתה עמישב אחראית על ניקיון המדרגות ובהתאם להסכם עמה **"היה עליה לנקוט בכל אמצעי הבטיחות והגהות הדרושים על מנת למנוע פגיעה בכל אדם"**. העד הוסיף כי בהתאם להסכם בין המעביד לבין עמישב תיעשה שטיפת חדרי המדרגות של החניון מידי יום במסגרת משמרת הערב – שבה מתחילים לעבוד משעה 15:30, ו**"בפועל שטיפת חדרי המדרגות של החניון המקורה לא בוצעה מידי יום, אלא מידי מספר ימים"**. (סעיפים 13-15)
119. מר ערד, מטעם עמישב העיד בסעיף 11 לתצהיר כי **"בזמנים הרלוונטיים לתאונה הנטענת בכתב התביעה, בוטחה אחריותה של חברת עמישב כלפי צדדים שלישיים בחברת "שירביט". בהתאם לפוליסה, הרי שאף הבנק, בוטח במסגרת פוליסה זו."**
120. לא מצאתי שיש לקבל את הטענה שהועלתה על ידי שירביט שלפיה האחריות שנטלה על עצמה עמישב נוגעת רק לאחריות שילוחית אשר תוטל על המעביד, ולא על אחריות ישירה, או לאחריות הנובעת מהעבודות ולא לאחריות אחרת הקשורה עם אותן עבודות.
121. עיון בסעיף 11.2 להסכם מגלה שעמישב נטלה על עצמה אחריות גורפת בזו הלשון- **"הקבלן יהיה אחראי בגין כל נזק או אובדן מכל מין וסוג, שייגרמו עקב ביצוע העבודות וכל התחייבויותיו על פי הסכם זה או על פי כל דין, או בקשר עימן"**. התחייבותה של עמישב אינה מצטמצמת אפוא לאחריות הנובעת מביצוע העבודות, אלא גם לאחריות הקשורה בהן, בין שהיא עקיפה ובין שהיא ישירה. כך גם נקבע בסעיף 11.4 להסכם, שבו

- הסכימו הצדדים שעמישב תפצה ותשפה את המעביד, בשל כל חבות מכל סוג ומין שהוא, "שייגרמו לו עקב העבודות או בקשר עימם, או עקב הפרת הסכם זה."
122. עולה מתניות ההסכם וכן מעדויות העדים, שכוונת הצדדים הייתה שאחריותה של עמישב, הביטוח שערכה, התחייבותה לשיפוי, תחול לא רק על אחריות עקיפה או שילוחית לעבודות שביצעה עמישב, אלא גם על אחריותה הישירה. ברור מניסוח התניות בהסכם שכוונתם של הצדדים הייתה שכל אחריות שיש לה קשר לביצוע עבודות הניקיון תוטל על עמישב ועל מבטחתה, היינו שעמישב תיטול על עצמה כל אחריות שנקבעה על המעביד **כמעול במשותף** עמה, בין אם היא אחריות ישירה או עקיפה, בין אם היא נובעת מהעבודות או שהיא רק בקשר עמן.
123. מטרתה של ההתקשרות החוזית, כמו גם של הרחבת הביטוח לאחריותו של המזמין, ובענייננו המעביד, הינה לחסוך בעלויות ולמנוע ביטוחים כפולים (שבגינם משלם המבוטח פרמיות כפולות ולעיתים גם השתתפות עצמית כפולה). הסכמה זו מובאת בחשבון בביטוח שעורך המזמין לחיוביו שלו. אין זה סביר שהמעביד, אשר ביקש להבטיח קיומו של ביטוח גורף יאלץ להפעיל שתי פוליסות ביטוח (או שלוש), ויהיה מיוצג בהליך זה באמצעות שתי חברות ביטוח, האחת בשל אחריותו האישית באמצעות מבטחתו, והשנייה בשל אחריות שלוחית באמצעות המבטח של עמישב. אין כל עיגון בהסכם לתוצאה שכזו. נהפוך הוא, ניתן ללמוד מהוראות ההסכם שהצדדים בקשו להימנע מהתוצאה האמורה.
124. בגדרו של ההסכם בין הצדדים, נטלה אפוא עמישב על עצמה לבטח כל אחריות שתוטל על המעביד בקשר עם ביצוע עבודות הניקיון, בין אם מדובר באחריות עקיפה או שלוחית, ובין אם מדובר באחריות ישירה. ולפיכך, גם אילו הייתי מוצאת לקבוע שהתאונה אירעה בשל החלקה על מים וסבון ובמשולב גם בשל העדר פסים למניעת החלקה שבהעדרם לא נעצרה החלקתה של התובעת שנגרמה בשל המים והסבון, או בשל ליקוי בעוצמת תאורה, שבשלו לא ראתה התובעת את המפגע, והייתי קובעת בשל כך גם אחריות ישירה של המעביד במישור הנזיקי, עדיין במישור החוזי הייתה האחריות לנזקי התובעת מוטלת על עמישב, מכוח ההסכמים שבין הצדדים.

המחלוקת הביטוחית

125. בין המבטחות נטושות מספר מחלוקות באשר לכיסוי הביטוחי.
126. המעביד והראל טענו שהביטוח הרלוונטי לאירוע הביטוחי נושא תיק זה הינו ביטוח מפני סיכונים לצד שלישי, ולא ביטוח אחריות מקצועית. לטענת המעביד והראל, ככל שיקבע שלמעביד אחריות לנזקים, קיים כיסוי ביטוחי לחבות זו אצל שירביט ו/או אצל איילון. לסיכומים צירפו הנתבעים את הנספח להסכם מיום 28.4.05 שבו אישרה שירביט כי החל מיום 1.1.05 עד יום 31.12.05 היא ערכה על שם עמישב את הביטוחים בהתאם לאמור בסעיף 12 להסכם בין המעביד לבין עמישב. עוד צירפו המעביד והראל לסיכומים את פוליסת הביטוח שערכה איילון.
127. לטענת איילון, במועד התאונה הייתה עמישב מבוטחת על ידי שירביט, הן בביטוח אחריות מקצועית והן בביטוח צד ג'. פוליסת הביטוח הייתה בתוקף בעת התאונה ועל

כן זכאית עמישב לכיסוי ביטוחי הן על פי פרק האחריות המקצועית והן על פי פרק חבות צד ג'.

128. שירביט טענה מנגד כי כיון שעיסוקה של עמישב הוא בעבודות ניקיון, השארת כתמי מים וסבון על המדרגות הינה בגדר חריגה מאחריותה המקצועית, ועל כן הפוליסה הרלוונטית הינה פוליסת אחריות מקצועית. עוד טענה שירביט שככל שמדובר במקרה המבוטח בפוליסת אחריות מקצועית, האירוע המבוטח הינו על בסיס תביעה (יום הגשת התביעה בשנת 2006 שאז ניתנה ההודעה אודות התאונה, או בשנת 2007 שאז הוגשה התביעה לבית המשפט), ולא על בסיס האירוע (יום האירוע בשנת 2005). בהתאם לכך טענה שירביט, הכיסוי הביטוחי שהוציאה לעמישב אינו חל במקרה זה, שכן ביטוח האחריות המקצועית של עמישב בשירביט הסתיים ביום 31.12.05, בעוד שההודעה על מקרה הביטוח ניתנה על ידי עמישב ביום 26.4.06, והתביעה נגד עמישב הוגשה רק ביום 14.2.07, לאחר תום תקופת הביטוח.

129. לטענת שירביט, הפוליסה שחלה במועד הגשת התביעה הינה הפוליסה של איילון המבטחת את אחריותה המקצועית של עמישב. עוד טענה שירביט, שככל שייקבע שהפוליסה הרלוונטית הינה ביטוח מפני סיכוני צד שלישי, האירוע המבוטח הינו על בסיס האירוע, או אז רלוונטית לענייננו הפוליסה לביטוח מפני נזקים לצד שלישי שהוציאה שירביט לעמישב לשנת 2005, השנה שבה אירע האירוע הביטוחי, ואולם, נטען שהביטוח אחריות צד ג' אף הוא לא חל. שירביט הדגישה כי לפי פוליסת הביטוח אין אפשרות לתחולה מקבילה של שני פרקי הביטוח.

130. לטענת שירביט אחריות עמישב בנסיבות העניין מכוסה על ידי פוליסת אחריות מקצועית שהוציאה איילון לעמישב – פוליסה שהייתה תקפה למועד הגשת התביעה וגם למועד התאריך הרטרואקטיבי שבה (1.1.95).

131. עוד טענה שירביט כי אם יוחלט שיש כיסוי ביטוחי לעמישב גם אצל שירביט – מדובר בכפל ביטוח. היחסיות בין הביטוחים היא- בפוליסת אחריות מקצועית: $\frac{1}{3}$ איילון ו- $\frac{2}{3}$ שירביט, בביטוח צד ג' : $\frac{1}{2}$ איילון ו- $\frac{1}{2}$ שירביט. כיוון שאין ראיות לכך שקיים סייג בפוליסת צד ג' של איילון בנוגע לאחריות מקצועית – בדומה לסייג שיש בפוליסה של שירביט – יחולו שתי הפוליסות של איילון במקביל. לשיטת שירביט עומד כפל הביטוח על יחסיות של 40% שירביט ו- 60% איילון.

המחלוקות הטעונות הכרעה

132. המחלוקת הראשונה שבה יש להכריע, הינה באשר לסוג הפוליסה החלה על האירוע הביטוחי, האם פוליסה מפני סיכונים לצד שלישי, או פוליסת אחריות מקצועית; המחלוקת השנייה הינה זהות המבטחת של עמישב לאירוע הביטוחי, האם מדובר באיילון או בעמישב; המחלוקת השלישית הינה בשאלה האם פוליסות הביטוח הרלוונטיות מכסות גם את ההתחייבויות החוזיות והאם אחריותו של המעביד מבטחת בגדרה של הפוליסה הרלוונטית; המחלוקת הרביעית הינה האם קיימים בענייננו כפלי ביטוח.

פוליסת הביטוח הרלוונטית

133. המחלוקת הראשונה שבה יש להכריע, הינה האם חלה בענייננו פוליסת ביטוח מפני סיכונים לצד שלישי או פוליסת אחריות מקצועית.
134. קו הגבול בין ביטוח מפני סיכוני צד שלישי לבין ביטוח אחריות מקצועית ברור בדרך כלל שעה שמדובר בפוליסה הטיפוסית של ביטוח אחריות מקצועית, אשר נועדה לבטח את אחריותם של בעלי מקצועות חופשיים. בנסיבות שבהן המבוטח הוא עורך דין לדוגמא, ברורה ההבחנה בין פוליסת אחריות מקצועית החלה על יעוץ שנתן עורך הדין בתחום המקצועי, לבין פוליסה לביטוח מפני סיכונים לצד שלישי החלה על תאונה שאירעה ללקוח בשל החלקה על מים וסבון במשרדו.
135. ואולם בנסיבות שבהן נגרם נזק לצד שלישי על ידי בעלי מלאכה או נותני שירותים, שבשנים האחרונות אף הם רוכשים את הפוליסה של ביטוח אחריות מקצועית, הולך קו הגבול בין שני סוגי הפוליסה ומתעמעם. (ראו לעניין זה י' [אליאס, דיני ביטוח](#) (מהדורה שנייה), פרק 26, עמ' 1206 עד 1208). כפי שצוין שם, המחלוקת עלולה להתעורר במלוא חריפותה בשל הפער העצום בדמי ההשתתפות בין שני סוגי הפוליסה (בענייננו השתתפות העצמית של עמישב בפוליסת אחריות מקצועית של שירביט הינה \$15,000, בעוד שבפוליסה אחרת עומדת ההשתתפות העצמית על \$5,000 בלבד). בענייננו נפקותה של המחלוקת הינה גם לעניין זהותה של המבטחת.
136. יצוין שההבחנה הקשה בין תחולת שני הביטוחים בלטה עד מאוד בתיק זה. בתחילה נטלה על עצמה שירביט את ייצוגה של עמישב והגישה כתב הגנה מטעמה. מאוחר יותר (לאחר קבלת הודעת צד ג' מאת המעביד), טענה שהכיסוי הביטוחי אינו חל על התחייבויות חוזיות. לבסוף התנערה מהכיסוי הביטוחי לעמישב, וטענה שהביטוח הרלוונטי הינו ביטוח אחריות מקצועית, אשר לא היה תקף במועד הגשת התביעה.
137. מטעם שירביט העידה גב' רחל נפתלי, אשר שימשה במועדים הרלוונטיים לתאונה כמנהלת מחלקת חיתום עסקים בשירביט וכיום עובדת בשירביט כיועצת. על פי האמור בתצהיר עדות ראשית, הוציאה שירביט לעמישב פוליסת ביטוח "שיר לעסק", שמספרה 45-450002751-05, לתקופה שמיום 1.1.05 ועד ליום 31.12.05 בלבד, הכוללת פרק שעניינו אחריות מקצועית ופרק שעניינו ביטוח צד ג'. (סעיף 4).
138. בסעיף 5 לתצהיר הצהירה העדה כי "על יסוד הפוליסה הנ"ל והמסמכים בתיק התביעה ועל יסוד הבנתי, ניסיוני ועבודתי בתפקידי כנ"ל אני יכולה לומר כי: א. ביטוח האחריות כלפי צד ג' שהוציאה שירביט לעמישב מחריג מפורשות אחריות מקצועית (ראה סייג 2.ג(2) לז'קט הפוליסה; ב. לעמישב ביטוח אחריות מקצועית אצל שירביט לתקופת הביטוח שמיום 1.1.05 ועד ליום 31.12.05 בלבד (ר' רשימת פוליסה). ג. ההודעה על מקרה הביטוח ניתנה ע"י עמישב לשירביט רק ביום 26.4.06 או בסמוך לאחר מכן ואילו התביעה עצמה כנגד עמישב הוגשה ביום 14.2.07, קרי ובכל מקרה לאחר תום תקופת הביטוח; ד. ביטוח אחריות מקצועית הינו על "בסיס הגשת התביעה" ולא על "בסיס האירוע" והוא הדין לגבי הפוליסה הרלוונטית לעניין. ה. בנק ישראל לא כלול כמבוטח בפוליסה הנ"ל."
139. בחקירה נגדית לב"כ המעביד והראל השיבה העדה כי היא אינה עובדת עוד בשירביט, וכי היא לא הביאה עמה את תיק הפוליסה ואף לא עיינה בו לפני הדין – ולאחר מכן

- השיבה כי היא ראתה את הפוליסה לפני 3 שנים (עמ' 35 שורות 17-14 ; 24-23 ; עמ' 36 שורות 8-7). עוד השיבה כי טיפלה בתיק של עמישב באופן אישי (עמ' 35 שורה 30). גבי נפתלי הסבירה כי המחלקה שלה עבדה מול הסוכנים ובמקרה זה מדובר בסוכן אריה שפק (עמ' 35 שורה 33 ; עמ' 36 שורות 2-1). עוד השיבה כי אינה מכירה בקשה הקשורה בבנק ישראל (עמ' 36 שורות 6-5). בחקירה הנגדית לב"כ עמישב השיבה כי בהנחה שבית המשפט ייקבע שבנק ישראל הוא גוף ממשלתי אז הפוליסה כן חלה (עמ' 37 שורות 3-2).
140. העדה הסבירה מדוע לטענתה לא חלה הפוליסה של אחריות צד ג': "מה שקרה כאן זה הפרה של חובה מקצועית. נדרש וסביר שמי שעוסק בניקיון ינקה טוב את הרצפה וזה נקבע בפרק 12. זו בדיוק הפרת חובה מקצועית... ברגע שלעניין זה לא נגבו טוב או השאירו מים." (עמ' 38 33-30).
141. לשאלה אם הוציאה חוקר ובדקה את המקרה השיבה "במקרה זה כפי העובדות הידועות לי החבלה או הנפילה קרתה בגלל שהייתה התרשלות מקצועית. לא ניקו טוב את הרצפה. זו הפרת חובה מקצועית. לראיה הם רכשו פוליסת אחריות מקצועית." (עמ' 39 שורות 3-2).
142. כשנדרשה להסביר באיזה מקרה תחול פוליסת אחריות סיכוני צד שלישי השיבה "כאשר אם היתה נחבלת, אם עובד הניקיון היה משאיר מקל מטאטא או איזה מכשול דלי ומישהו נתקל ונפל זו רשלנות. לא לנקות את הרצפה זו התרשלות מקצועית, ברגע שלא ניקו את הרצפה יש פה הפרה של חובה מקצועית." (עמ' 39 שורות 8-6).
143. לשאלה "מה ההבדל בין שתי הפוליסות, פוליסת צד ג' דורשת שיהיה אירוע תאונתי, ופוליסת אחריות מקצועית לא דורשת אירוע תאונתי" השיבה "גם פוליסת אחריות מקצועית מכסה גם אירוע תאונתי הקורה בעקבות התרשלות מקצועית." (עמ' 39 שורות 16-14). עוד השיבה כי לפי סייג בפוליסת צד ג' עמ' 2 הפוליסה הזו לא חלה על המקרה (עמ' 39 שורות 25-23).
144. לאחר עיון בטענות הצדדים מצאתי שיש לקבוע שהפוליסה הרלוונטית בענייננו היא פוליסה המבטחת מפני סיכונים לצד שלישי.
145. כזכור, בשנת האירוע הייתה עמישב מבוטחת על ידי שירביט, הן בביטוח מפני סיכונים לצד שלישי, והן בביטוח אחריות מקצועית. בפרק 9 המבטח מפני נזקים לצד שלישי, נקבע בסעיף 2.ג.2 כי פרק ביטוח חבות כלפי צד שלישי אינו חל על "אחריותו המקצועית של המבוטח או של כל איש בשירותו". נקבעה אפוא בפוליסה הוראה המקנה עדיפות לביטוח אחריות מקצועית, ולפיה ככל שהאירוע הביטוחי נופל לתחולת ביטוח האחריות המקצועית, לא תהיה תחולה לביטוח מפני סיכונים לצד שלישי.
146. השאלה הנשאלת אפוא היא האם מדובר באירוע המבוטח על פי פוליסה לאחריות מקצועית. על פי המפורט בפרק 12- ביטוח אחריות מקצועית, מקרה הביטוח הינו "נזק הנובע מהפרת חובה מקצועית שחב המבוטח, ואשר אירע כתוצאה ממעשה רשלנות, טעות או השמטה מצדו שנעשתה בתום לב במהלך פעילותו במסגרת מקצועו או משלח ידו לתכלית ביטוח זה..."
147. הנזק המבוטח על פי פוליסה לאחריות מקצועית הינו נזק הנגרם כתוצאה ממתן שירות מקצועי רשלני, נזק הנגרם מפעילותו המקצועית של המבוטח, תוך כדי הפעלת

מומחיותו וכישוריו המקצועיים, ולא לנזק הנגרם לצד שלישי אגב מילוי התפקיד של המבוטח. לעניין חברת ניקיון, הנזקים הנגרמים בשל ניקוי רשלני, העדר אזהרה מפני רצפה רטובה, הם בגדר ביצוע רשלני של המקצוע או של העבודה, ועל כן הביטוח הרלוונטי לגביהם הינו ביטוח אחריות מקצועית.

148. יחד עם זאת, כפי שהעידה העדה מטעם שירביט, הפוליסה בגין נזקים לצד ג' אינה ריקה מתוכן, וההבדל בין הביטוחים הוא הבדל דק. אף שבפוליסה לא הובהרו ההבחנות בין הביטוחים במפורש (וזאת אף שבעניינים מסוימים הייתה הפוליסה מפורטת עד מאוד, למשל לעניין שלבי הפקדת מפתח של רכב, וכיוצ"ב), לא הובהרו בענייננו הגבולות בין כל אחד מהביטוחים.

149. דומני שבהעדר בהירות בהוראות הפוליסה מן הראוי לפרשה כנגד המנסח. יחד עם זאת, גם אם אאמץ את ההבחנה שהוצעה על ידי העדה מטעם שירביט, התוצאה היא שהביטוח הרלוונטי הינו ביטוח מפני סיכונים לצד שלישי. כפי שצוין, העדה מטעם שירביט, סברה שפוליסה מפני נזרים לצד שלישי תחול "**אם עובד הניקיון היה משאיר מקל מטאטא או איזה מכשול דלי ומישהו נתקל ונפל זו רשלנות**" (ולא אחריות מקצועית). בענייננו מצאתי כאמור לקבוע שהתאונה נגרמה לא בשל ניקיון לקוי של המדרגות, תוך השארת מים על גביהם, אלא כתוצאה ממכשול שנוצר לאחר שהמים נשפכו באקראי מהדלי שהוביל עובד הניקיון. מכשול זה דומה במהותו להשארת מטאטא או דלי מים הגורמים לתאונה, אירוע שלדעת העדה מטעם שירביט חוסה תחת ביטוח מפני סיכונים לצד שלישי.

150. **לפיכך אני קובעת שהביטוח הרלוונטי לאירוע הביטוחי נושא תיק זה הינו ביטוח מפני סיכונים לצד שלישי.**

זהות המבטחת

151. שאלה שנייה הטעונה הכרעה, הינה באשר לזהות חברת הביטוח המבטחת את התחייבויות עמישב בגין התאונה, האם מדובר בשירביט או באיילון.

152. בשנת 2005, היא שנת התאונה, הייתה עמישב מבוטחת על ידי שירביט, הן בפוליסת אחריות מפני סיכונים לצד שלישי ואחריות מעבידים, הן בפוליסת אחריות מקצועית.

153. כזכור טענה שירביט שככל שמדובר במקרה המבוטח בפוליסת אחריות מקצועית, האירוע המבוטח הינו על בסיס תביעה (יום הגשת התביעה בשנת 2006 שאז ניתנה ההודעה אודות התאונה, או בשנת 2007 שאז הוגשה התביעה לבית המשפט), ולא על בסיס האירוע (יום האירוע בשנת 2005). בהתאם לכך טענה שירביט, שהכיסוי הביטוחי שהוציאה לעמישב אינו חל במקרה זה, שכן ביטוח האחריות המקצועית של עמישב בשירביט הסתיים ביום 31.12.05, בעוד שההודעה על מקרה הביטוח ניתנה על ידי עמישב ביום 26.4.06, והתביעה נגד עמישב הוגשה רק ביום 14.2.07, לאחר תום תקופת הביטוח. לטענת שירביט הפוליסה שחלה במועד הגשת התביעה הינה הפוליסה של איילון המבטחת את אחריותה המקצועית של עמישב.

154. גב' נפתלי הסבירה במהלך עדותה כי פוליסת אחריות מקצועית הינה על בסיס תביעה. לטענתה, מאחר שהתביעה הוגשה בשנת 2007 הפוליסה שהוציאה שירביט לא חלה. לדבריה- "**היתה צריכה להיות גם הגשת תביעה וגם הודעה המוגשת בתקופת**

- הביטוח. ברגע שתקופת הביטוח נגמרה גם אם המקרה אירע במהלך תקופת הביטוח הפוליסה לא תחול כיוון שלא ניתנה הודעה.** (עמ' 37 שורות 20-23).
155. איילון התנגדה בסיכומיה לטענה האמורה, וציינה כי האירוע מבוטח על ידי שירביט בפוליסת צד ג' שהייתה תקיפה במועד התאונה. לטענתה אין בפוליסת האחריות המקצועית שהוציאה שירביט כל הוראה המעידה על כך שהאירוע המבוטח הינו על בסיס תביעה, להבדיל מעל בסיס האירוע.
156. יצוין שעמישב עצמה סברה שהמבטחת הינה שירביט, היא אף הודיעה לה על האירוע הביטוחי מיד לאחר שנודע לה אודותיו. שירביט כאמור אף היא סברה בתחילה שעליה לתת כיסוי ביטוחי והגישה כתב הגנה בתיק זה. רק לאחר שהסירה את הגנתה נכנסה לתמונה חברת הביטוח איילון.
157. כיון שמצאתי שהאירוע הביטוחי מכוסה בביטוח צד שלישי, שכן אין הוא בגדר רשלנותה המקצועית של עמישב, אלא בגדר רשלנותה הנזיקית, המבטחת הרלוונטית הינה שירביט, אשר ביטחה את עמישב בביטוח צד ג' בשנת 2005.
158. מעבר לדרוש אציין שאילו הייתי מקבלת את טענתה של שירביט לכך שהביטוח הרלוונטי הינו ביטוח אחריות מקצועית, היה מקום לקבל את עמדתה של שירביט ולקבוע שהפוליסה הרלוונטית הינה הפוליסה שהנפיקה איילון.
159. בפרק 12 בפוליסה שהנפיקה שירביט, העוסק בביטוח אחריות מקצועית, נקבע כי "אם צוין במפורש ברשימה, ישפה המבטח את המבוטח בגין כל הסכומים אשר המבוטח יהיה חייב לשלמם... בגין מקרה הביטוח המוגדר להלן, עקב תביעה כלשהי או תביעות כלשהן אשר יוגשו לראשונה נגד המבוטח עקב עיסוקו, במשך תקופת הביטוח הנקובה ברשימה..." [ההדגשות אינן במקור]. בסעיף ההגדרות מוגדר "תאריך הגשת התביעה" כ"המועד בו נודע למבוטח לראשונה על קרות מקרה הביטוח או המועד בו קיבל המבוטח תלונה, דרישה, כתב תביעה או תובענה ממקור כלשהו- המוקדם מבין שני המועדים".
160. אמנם הניסוח אינו אופטימאלי, ואולם ניתן להבין מהדברים כי החבות הינה על בסיס מועד הגשת התביעה, וכי האירועים המבוטחים הינם אך אירועים ביטוחיים שהתביעה בגינם (או ההודעה אודותיהם, לפי העניין), הוגשה בתקופת הביטוח, ובענייננו שנת 2005.
161. כיון שהתביעה הוגשה כאמור לראשונה לאחר תום תקופת הביטוח, בשנת 2007 שבה בוטחה עמישב בפוליסת אחריות מקצועית על ידי איילון, אילו היה ביטוח האחריות המקצועית הביטוח הרלוונטי לאירוע הביטוחי, הייתי קובעת שהפוליסה הרלוונטית הינה הפוליסה שהנפיקה איילון.
162. כפי שצינתי, מצאתי שהביטוח הרלוונטי הינו ביטוח מפני נזקים לצד שלישי, ושהמבטחת הרלוונטית הינה שירביט אשר ביטחה את עמישב בביטוח האמור בשנת התאונה.

האם הפוליסה שהנפיקה שירביט מכסה גם חיובים חוזיים

163. שאלה שלישית הרלוונטית בהיבט הביטוחי, הינה האם הפוליסה שהנפיקה שירביט לעמישב מכסה את אחריותו הנזיקית של המעביד, מכוח החיובים החוזיים בין המעביד לבין עמישב.
164. כזכור טענתה של שירביט הייתה כי היא אינה מבטחת את ההתחייבות החוזית. גב' נפתלי הסבירה במהלך חקירתה הנגדית כי הפוליסה מכסה תביעה נזיקית ולא תביעה חוזית (עמ' 38 שורות 16-17). שירביט הפנתה לכך שבפרק העוסק בביטוח חבות צד ג' שב"ג'קט" נקבע סייג שלפיו לא יחול הכיסוי "על התחייבות או אחריות שהמבוטח קיבל על עצמו על פי הסכם".
165. מעמדת עמישב ניתן ללמוד שעמישב סברה שהאירוע מבוטח על ידי שירביט. היא אף הייתה בטוחה שגם אחריותו של המעביד מבוטחת על ידי שירביט מכוח ההתחייבויות החוזיות שנטלה על עצמה.
166. מר ערד העיד מטעם עמישב בסעיף 11 לתצהיר כי "בזמנים הרלוונטיים לתאונה הנטענת בכתב התביעה, בוטחה אחריותה של חברת עמישב כלפי צדדים שלשיים בחברת "שירביט". בהתאם לפוליסה, הרי שאף הבנק, בוטח במסגרת פוליסה זו."
167. ב"כ המעביד והראל הציג בפני מר ערד את הנספח להסכם שחתום על ידי איילון משנת 2007 ושאל היכן הנספח משנה קודמת החתום על ידי שירביט. מר ערד השיב "אני לא יודע. אני משוכנע שבבנק ישראל הוא ישנו... אני יודע בוודאות שמדי שנה בעת חידוש הפוליסה בנק ישראל היה מקבל נספח ביטוח מאושר וחתום ע"י המבטחת שביטחה את עמישב באותה שנה. למותר לציין, שלחב' עמישב יש ביטוחים משנת 1982 לכל תקופת פעילותה. ואני יודע שבנק ישראל קיבל נספחים כאלה מידי שנה." (עמ' 28 שורות 7-14). העד הוסיף כי למיטב הבנתו ועל פי ייעוץ משפטי שקיבל הייתה עמישב מבוטחת בשירביט (עמ' 28 שורות 15-17).
168. אשר לכיסוי הביטוחי הסביר כי "חב' עמישב ביקשה כיסוי ביטוחי לכל הפעילות שלה. כאשר עיקר הפעילות שלה היא בתחום האבטחה והשמירה ומעוטן בתחום הניקיון. ישנם לקוחות גם מוסדיים אך לא רק שביקשו שהשם שלהם יופיע בפוליסת הביטוח לצורך אחריות צולבת... למיטב זכרוני בנק ישראל מופיע בפוליסת הביטוח שלנו. אבקש להדגיש שהפוליסות לא נעשו לצורך לקוח מסויים אלא לצורך פעילות החברה." (עמ' 28 שורות 31-331; עמ' 29 שורות 1-3).
169. מר ערד השיב כי שמו של בנק ישראל מופיע בפוליסות של שירביט (עמ' 30 שורה 30), וכשהוצגה בפניו הרשימה (הנספח לתצהירה של גב' מרגלית) שבה לא מופיע בנק ישראל השיב "השם שבנק ישראל לא יכול להופיע פה משום שהפוליסה מיום 1.1.05 בשעה שהתחלנו לעבוד בספטמבר 2005 משמע שזה לא יכול היה להופיע לפני שהתחלנו לעבוד איתם. אני יודע שהיה נספח ביטוח שהועבר לבנק ישראל סמוך לתחילת העבודה איתם שהתקבל משירביט" (עמ' 31 שורות 1-3).
170. לשאלה אם ראה את נספח הביטוח הספציפי השיב "אני יודע שבכל שנות פעילותנו מול בנק ישראל העברנו מידי שנה נספח ביטוח ... ראיתי בכל שנה נספח ביטוח של בנק ישראל. מידי שנה ראיתי אני סמוך ובוטח שגם באותה שנה ראיתי." (עמ' 34 שורות 1-6).

171. מר ערד השיב שלא ידוע לו אם הם פנו לאיילון לפני שעמישב קיבלה משירביט תשובה שלפיה היא לא נותנת להם כיסוי ביטוחי למקרה זה (עמ' 34 שורות 22-23).
172. עיון בפוליסה מלמד כי בנספח לפוליסה נקבעה הוראה מפורשת המרחיבה את תחולת הביטוח בגין אחריותם של גורמים נוספים. בסעיף 11 נקבע במפורש כי חלו שינויים בפרק 9 (צד שלישי) ובפרק 12 (אחריות מקצועית), בין היתר השינוי שנקבע בסעיף קטן כ' שלפיו מורחבת הפוליסה לכסות את אחריותם של המפורטים מטה כמזמין העבודה בלבד, לגבי תביעה, אם תהיה, שתוגש נגדם, הנובעת מהפעילות של המבוטח המבוצעת למען או בשם מזמין העבודה: ". בסופה של רשימה ארוכה של מזמינים שנמנו בנספח, צוין "ו/או מדינת ישראל".
173. גב' נפתלי טענה בתחילה שהסייג האמור לא חל על בנק ישראל, יחד עם זאת אישרה במהלך חקירת הנגדית שככל שבית המשפט ייקבע שבנק ישראל הינו גוף ממשלתי, תחול הפוליסה גם על החיובים החוזיים.
174. למותר לציין שיש לראות את הסייג כחל גם לטובת בנק ישראל. עצם המינוח הרחב- "מדינת ישראל", מעיד על כך שהמתקשרים בפוליסה ביקשו להחיל את ההתחייבות באופן גורף על כל הגופים הקשורים במדינת ישראל, ולא רק על משרדי הממשלה אשר נמנו במפורש בפוליסה, שכן אילו בקשו את אזכורם המפורש לא היה צורך בתוספת "מדינת ישראל". לאור אופיו ותפקידו הסטטוטורי והממלכתי של בנק ישראל, אין ספק שלעניין הפוליסה והביטוח הוא בגדר מדינת ישראל.
175. זאת ועוד, לסיכומיה של שירביט צורף אישור קיום הביטוח שנתנה שירביט לבנק ישראל. באישור נכתב לא רק ששירביט מאשרת שהיא ערכה את הביטוחים על שם הקבלן, בהתאם לאמור בסעיף 12 להסכם בין הצדדים, אלא אף פורט לגבי "ביטוח אחריות כלפי צד שלישי" כי הוא חל גם לגבי כל פגיעה או נזק למעביד, לעובדיו, ולאורחיו, וכן צוין כי "הבטוח הורחב לשפות את הבנק ו/או הבאים מטעמו בגין אחריותם למעשי ו/או מחדלי הקבלן, וזאת בכפוף לסעיף אחריות צולבת לפיו ייחשב כאילו נערך בנפרד עבור כל אחד מיחיד המבוטח". אישור זה תומך בכך שההרחבה ל"מדינת ישראל" חלה גם לגבי בנק ישראל.
176. האישור על קיום הביטוח לא הוגש בשלבים המוקדמים של בירור ההליך, הוא אף לא צורף לתצהירה של גב' נפתלי. אינני מוצאת להידרש למחלוקת בין הצדדים האם נעשה ניסיון להסתיר את האישור, כטענת איילון, או שמא מדובר בטעות בתום לב, כטענת שירביט, ואולם עצם הוצאת המסמך מעיד על כך ששירביט הייתה מודעת להסכם בין הצדדים, ושהיא הודיעה למעביד על כך שערכה את הביטוחים בהתאם לסעיף 12 להסכם. האישור לא נשלח למעביד לשם שמיים, אלא הוא מעיד על כך שנערכו ביטוחים על פי המוסכם בין הצדדים, וכי חברת הביטוח אשר הוציאה את האישור, לוקחת על עצמה גם את החיובים החוזיים.
177. מעבר לדרוש אציין כי אחריותו של בנק ישראל אינה בגדר אחריות מקצועית, ועל כן אילו היה נקבע שהפוליסה הרלוונטית הינה פוליסת אחריות מקצועית שהנפיקה איילון, היה לכאורה מקום לקבוע שחיובי המעביד יכוסו באמצעות ביטוח צד ג'

שהנפיקה שירביט, שכן בביטוח מפני סיכונים לצד שלישי, הביטוח אינו על בסיס מועד הגשת התביעה, כי אם על בסיס מועד האירוע.

178. לפיכך אני קובעת שהביטוח מפני סיכונים לצד שלישי בשירביט חל גם על חיוביה החוזיים של עמישב כלפי המעביד, ולכן גם על אחריות המעביד, כפי שנקבעה בפסק הדין.

כפלי ביטוח

179. כזכור טענה שירביט שככל שייקבע שהפוליסה המבטחת את האירוע הינה פוליסה מפני סיכונים לצד שלישי שהוצאה על ידה, ישנו ביטוח כפל גם באיילון.

180. טענה זו לא הוכחה. לא הוכחה בפני פוליסה שהוציאה איילון המבטחת מפני סיכונים לצד שלישי בשנת 2005 (הפוליסה אשר צורפה לסיכומי המעביד והראל הינה לשנת 2007). כמו כן לא הוכח בפני שהפוליסה המבטחת מפני אחריות מקצועית שהנפיקה איילון חלה על נסיבות המקרה שבפני.

181. לפיכך לא מצאתי שיש לקבוע כי קיימים בענייננו כפלי ביטוח.

לסיכום

182. עלה מהמקובץ שהפוליסה המכסה את האירוע הינה פוליסה המבטחת מפני סיכונים לצד שלישי שהוציאה שירביט לעמישב. הפוליסה מכסה את חבותה הנזיקית של עמישב ושל המעביד כאחד, שכן היא מכסה גם את החבויות החוזיות שנטלה עליה עמישב.

183. אני מקבלת אפוא את התביעה נגד הנתבעים, וכן את ההודעה לצד ג' ששלח המעביד לעמישב ולשירביט. כמו כן אני דוחה את ההודעות נגד איילון.

184. שירביט תשלם לצדדים את הסכומים ששילמו לתובעת כמימון ביניים, בהתאם למוסכם בין הצדדים. כמו כן תשלם את הוצאות נתבעים 1 ו-2 בסכום של 20,000 ₪, ואת הוצאותיה של איילון באותו הסכום.

185. הסכומים ישולמו תוך 30 ימים, שאם לא כן יישאו הפרשי הצמדה וריבית כדין עד יום התשלום בפועל.

ניתן היום, י' חשוון תשע"ד, 14 אוקטובר 2013, בהעדר הצדדים.